

MİMAR SİNAN

4. Ortaçağda Loncalar ve Operatif Masonluğun
Doğuşu, Gelişimi ve Çöküşü ..... Arto DEREBEKYAN
17. Türk Mitolojisinde Araba Sembolü ve
Bu Konuda Masonik Görüş ..... Reşat ATABEK
27. Yaratık mı, İnsan mı? ..... Ahmet AKKAN
33. Taoizm ve Akıl ve Hikmet ..... C. H. HUANG
41. Evren, İnsan, Mason ..... Sinan GÜRMEFEN
50. Psikolojik Olay Olarak Ritüelimiz ... Bestan CANKAT
57. Alçak Gönüllülük ..... Raşid TEMEL
58. Türk Divan Şirinde
Masonik Görüşler ..... Salih Kaya SAĞIN
66. Masonluk ve Filateli ..... Tarık GÜNER
70. Joseph Haydn - Masonluğa
İntisabı ..... Mişel MARGULİES
73. Fikret Çeltikçi'nin arkasından ..... Ziya UMUR
76. Localarda verilen M.ik Konferanslar ..... Mimar SİNAN
82. Kuruluş yıldönümlerini idrâk eden
Localar ..... Mimar SİNAN
83. Aramızdan Ayrılanlar ..... Mimar SİNAN

MİMAR SİNAN

***Gevşemeyin, endişe etmeyin. İncancınız
sağlamsa, mutlaka başaracaksınız.***

Şanı Yüce Kur'an, S. III. 139

Kapak Kompozisyonu : ŐINASI BARUTÇU
YENİLİK BASIMEVİ
Tel : 143 55 72 * İSTANBUL — 1983

MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
tarihi, çağdaş ve gerçekçi açıdan
araştırma ve yayın organıdır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına
İmtiyaz sahibi : Şekûr OKTEN

Yazı İşlerini fiilen idare eden : T. Zihni TARHAN

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.
ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR. PARA İLE SATILMAZ.

Nuruziye Sokağı 25, Beyoğlu, Tel : 149 24 51

---

4. Ortaçağda Loncalar ve Operatif Masonluğun
Doğuşu, Gelişimi ve Çöküşü ..... Arto DEREBEKYAN
17. Türk Mitolojisinde Araba Sembolü ve
Bu Konuda Masonik Görüş ..... Reşat ATABEK
27. Yaratık mı, İnsan mı? ..... Ahmet AKKAN
33. Taoizm ve Akıl ve Hikmet ..... C. H. HUANG
41. Evren, İnsan, Mason ..... Sinan GÜR MEN
50. Psikolojik Olay Olarak Ritüelimiz ... Bestan CANKAT
57. Alçak Gönüllülük ..... Raşid TEMEL
58. Türk Divan Şiirinde
Masonik Görüşler ..... Salih Kaya SAĞIN
66. Masonluk ve Filateli ..... Tarık GÜNER
70. Joseph Haydn - Masonluğa
İntisabı ..... Mişel MARGULİES
73. Fikret Çeltikçi'nin arkasından ..... Ziya UMUR
76. Localarda verilen M.ik Konferanslar ..... Mimar SİNAN
82. Kuruluş yıldönümlerini İdrâk eden
Localar ..... Mimar SİNAN
83. Aramızdan Ayrılanlar ..... Mimar SİNAN

Ortaçağda Loncalar ve Operatif Masonluğun Doğuşu, Gelişimi ve Çöküşü

Arto DEREBEKYAN

«Bütün Bilimlerde ve sanatlarda
Üstat» dediğimiz kimse, iynin
bilgisinden yoksunsa ve şu ya
da bu bilginin etkisindeyse, fırtı-
naların oyuncağı olmayı hak
eder.

Eflatun (İkinci Akibiades)

I

T A N I M I

Ortaçağda birer meslek topluluğu biçiminde örgütlenen esnaf birliklerine Fransa'da Métier, İtalya'da Arte, Almanya'da Zunft, İngiltere'de Guild genel deyimini ve giderek 18. yüzyılda Lonca (korporasyon) adı verilecektir.

Genel anlamda şöyle tanımlayabiliriz loncaları «tüzel kişilik elde

edebilmiş, özerklik kazanmış ve tasarruf hakkına sahip birer meslek kuruluşlarıdır.»

Loncalar, ortaçağın Avrupasında kapalı mesleki kuruluşlar biçiminde oluşan bir iş rejimidir. Kölelik, serflik gibi zorlayıcı çalışmaya dayanmaz. Fakat herkese açık olmayan, kendine özgü kuralları bulunan bir rejimdir. Lonca aynı zamanda bir mesleki çıkarlar birliği, sanatın koruyucusu olan ermişin kanadı altında bulunan dinsel bir tarikatıdır.

«Loncalar da, bitki ve hayvanların türler ve alt türler biçiminde farklılaşmasını düzenleyen aynı doğal yasaya göre vücut bulurlar.»

Sıkıca örgütlenmiş bu loncalarda, sanatçılar sanayinin çerçevesini oluştururlarken, aynı zamanda rekabete karşı bir savunma, ücretlerin düzeyini koruma ve tüccarın isteklerine karşı koruma görevi üstlenmişti.

II

LONCALARIN KÖKENİ

Loncaların kuruluşu 12. yüzyılda başlar ve 13. yüzyılda örgüt daha geniş bir kapsama ulaşır. Egemenlik 18. yüzyılda büyük sanayi devrimi ile kapanır. İlk çağlarda bilim ve sanat kapalı toplumların ayrıcalığı durumunda idi .Yani dinsel telkinler gibi bir giz biçiminde iletilirdi kişilere. Ege kıyılarında ve orta Anadolu da Ahiler böyle bir örgüte sahiptiler. Onun gibi İsa'dan 9 yüzyıl önce Teos krallığında mimari başyapıtlar ortaya getirenler o çağın en eşsiz gizli öğrenim yapan okullarda yetişmiş, operatif masonların locaları gibi disiplinli birliklere bağlanmış kimselerdi.

Loncaların kökeni konusunda ayrı ayrı düşünceler ileri sürülmüştür. Romada zanaat sahibi kişilerin oluşturdukları collegialara bağlamak isteyenler var. Oysa Roma collegiaları işçinin birleşik çıkarını savunur, yitirdikleri itibar ve saygıyı sağlardı. Örneğin, Tignarilerin yani dülgerlerin, ev yapanların toplulukları birer meslek örgütü değillerdi. Dayanışma ve tapınma duygusu

için biraraya gelinerek iktisat dışı düşüncelerle kurulan bir tür kardeşlik topluluğuydu yalnızca.

Loncaların kökenine dair ileri sürülen diğer bir görüşe göre, derebeylerin yapımevlerinde çalışan serflerin zamanla şato ve köyleri bırakarak kentlerde çalışmaya başlamalarıyla sistem ortaya çıkmıştır. «Kent havası özgür kılar» sözü bu dönemden kalma bir deyiştir.

Derebeylerin evi ve şatoyu boş yere doldurmakta olan hizmetçi ve buyrukaltı sürülerine yol vermeleri ile, özgür bir çalışanlar kitlesi birdenbire emek piyasasına atılmış oldu. Köylüleri kovarak ve ortak mülkiyet konusu olan kamu topraklarına el koymakla görülmedik büyüklükte bir kitlenin doğmasına yol açtılar. Bunun yanısıra kimi yazarlar da Loncaların doğuşuna dinsel tarikatların etkilerini neden olarak gösterirler.

Diğer bir varsayıma göre loncaların kökenini zorunlulukta olmayıp, doğrudan doğruya kentli özgür sanatçıların kendi istek ve iradeleriyle serbestçe birleşmelerinde aramak gerekir.

Bir bölüm bilginlere göre devletçe sanatçıları denetlemek ve onlara egemen olmak amacıyla bireysel sanat yönetimi kaldırılmış, birarada toplanmaları özenlendirilmiştir.

Bu ayrı ayrı kaynaklardan ötürü loncaların kuruluşunu tek bir kökene bağlamak olanaksızdır.

Operatif masonluğa gelince, ilk loncaların hangi ülkede görüldüğü ve kökeni konusunda kesin bir savda bulunmak yersizdir. Yalnız ilk çağlardan beri bu sanatçılar diğer meslek adamlarından ayrı bir sınıf gibi kendine özgü törelere sahip olarak örgütlenmesini bilmiştir.

Taşçı esnaf topluluklarının ilk örgütlenme belirtileri ise 1356 yılında görülmektedir. O yıl Londra'da «Taş yontan Masonlar»la «Taşları yerlerine koyup temel yapıyı yapan masonlar» arasında anlaşmazlık çıkmıştı. Sonuçta mesleğin ustalarından onikisi, Londra Gild Hofünde oturan belediye başkanına danışarak, diğer loncalardaki örgütlenmeyi örnek alarak basit mesleksel yasaların saptanması için izin istemişlerdir. Sonradan «Londra mason derneği» adını alacak mason esnaf örgütünün ilk bilinen kuruluş ve

gelişmesi 1356 ile 1376 tarihleri arasında kalan bu yirmi yıl içinde olmuştur.

Masonik locaların diğer kuruluşlardan değişik bir yanı da, masonların büyük bölümü kentlerin dışında, bulunan büyük yapılar da çalışarak geçimlerini sağlamalarıydı. Meslek gereği yapıdan yapıya geçmek zorunluluğu operatif locaların kuruluşun yol açtığı sanılmaktadır. Bu tür yapılardaki masonların çalışma koşulları doğrudan doğruya işveren, soylu yada kilise mensuplarınınca saptanırdı. Ödevleri anlaşmazlıkları çözümlenmekten öteye gitmeyen localar, bir yemek ve dinlenme yeri, yani bir çeşit kulüp durumuna gelmişlerdi. Görünüşe göre kuruluşun, convivium adlı en eski Cermen törelerinden biriyle ilişkisi vardır. Lâtin tarihçisi Tacitus en önemli işleri bol bol yiyip içerek sofrada konuşmak biçimindeki, Cermenlere özgü bir töreden sözetmektedir. Gezgin bir mason yolu üzerinde bir locada barınabilirdi. Loca kendisine, iş verir, iş olmadığında ise dinlenmesini sağlar, gerektiğinde ödünç para vererek bir sonraki locaya yolcu ederdi.

III

LONCALARIN TOPLUMSAL, DİNSEL, SİYASAL VE ASKERİ KESİMLERDEKİ GÖREVLERİ

Loncalar toplumsal yaşamda yoksunluk ve düşkünlüğe karşı koymakta kendini görevli bilirdi. Özel şefkat sandığı, üyelerinin verdiklerini bağış ve para cezalarıyla dolardı. Bu paralar emekli ve yardım sandığı biçiminde kullanılırdı. Hastalara, iş kazaları sonucunda çalışamayacak durumunda olanlara, yaşlı işçilere ve dul kalan kadınlara sandıktan yardımda bulunulurdu. Sağlık yeri hazır bulundurulur, cenaze giderleri lonca'ca karşılanırdı. Konuk-evinde işsiz kalfalara yer sağlanırdı. Kentte çalışacak bir yer bulamıyan işçiye de yolculuğu için bir armağan verilerek uğurlanırdı. Bir usta öldüğünde, sanatın sürekliliği bakımından dul kalan karısına gereğinde bir kalfa bulunur ve çoğunlukla aradaki yaş ayrılığına bakılmaksızın bu kalfa ile evlenirdi. Eğer ustanın kız çocuğu varsa o da lonca üyelerinden biri ile evlendirilmekteydi. Bayramlar beraberce kutlanıp, şölen ve şenlikler loncaya değgin yapıda yapılırdı.

Loncaların herbirinin kendine özgü bir «koruyucu ermişi» vardı. Ermişlerden birini kendilerine pir olarak seçmişlerdi. Örneğin, Fransada Saint Blaise duvarcılarının, Saint Pierre ekmekçilerin, Saint Eloi kuyumcularının, Saint Joseph dülgerlerin piri idi. Üyeler kiliseye birarada giderek dua ederlerdi. Özgür Masonlara gelince İncilin yazarlarından biri olan Yohannaya (St. Jean) ve İsayı vaftiz etmiş olan Vaftizci Yahya'ya (Saint Jean-Baptiste) yönelmişlerdi. Masonluğun başlıca simgesi olan ışığın doğacağını haber veren bu ikisi arasındaki tinsel yakınlık ise apaçıktır.

Siyasal bakımdan loncaların amaçları yetkiyi (otorite) ele geçirmek, egemen güçlerin baskısından kurtulmaktı. Şöyleki 13. yüzyılda kent meclisinde üyelikler elde ettiler. Ancak bu başarı kimi kentlerde kansız, kimilerinde ise uzun ve kanlı uğraşlar sonucunda elde edildi. Büyük siyasal güç kazanan başkanlara sahip olmuşlardır. Francs Métiers sözcüğü bu manada kullanılır ki Francs-Maçon'lar da bu mesleklerin bir tanesidir.

Savaşlarda ise ustaların öncülüğünde ve lonca bayrağı altında sur kapılarını beklemekle ve yıkıntıları onararak görevlerini yerine getirdiler.

IV

DÜZENİN YAPISAL GÖRÜNÜMÜ

El işinin tekniğe egemenliğinden ötürü hiçkimse bir meslek adamının yanında eğitim görmeden sanatını yürütemezdi. Sanatı yürütebilmek için de acemi ilkin çırak, sonra kalfa ve sonunda da usta olmak üzere sanatın üç aşamasından geçmekle yükümlü idi. Ancak ustalığa eriştikten sonra belirli bir sanatı yürütebilme hakkını kazanabiliyordu.

a — çırak (mesleğe giriş ve eğitim)

Aday mesleğe ilk girişinde köklü bir incelemeden geçirilir, aranılan nitelikleri taşımayanlar çıraklığa kabul olunmazlardı. Özellikle evlilik dışında doğmuş soyca bozuk bulunan çocuklara çıraklık yolu kapatılıyordu. Saygın olmayan meslekten gelenler, örneğin cellatlar, çobanlar, mezarcılar, dilenciler gibi, kötü ünlü

kimseler, kimi zaman yabancılar, çıraklığa alınmazdı. Fakat ustanın yakını bulunanlar için koşullar yumuşayabiliyordu.

Çıraklık süresi de mesleğin zorluğuna ve ülkelere göre değişmektedir. Örneğin İngilterede bu dönemin ortalama süresi 7 yıl idi. Çırak sayısı da önceden saptanmıştı.

Çırak dalının bütün inceliklerini öğrenmek iyi bir sanatçı olmak üzere yetiştirilirdi. O çağda işçi bütün yaşam boyunca belirli ve küçük bir işlemle uğraşmazdı. Bir sanat yapıtının her bölümünün nasıl yapıldığını baştan aşağı öğrenmesi gerekirdi. Eğitimini de bir sanat yapıtı ile sonuçlandırırđı. Ustanın sanatı bütünüyle öğretmesi, çırağın da salt itaat göstermesi gerekirdi. Usta çırağın gizlerini namusluca öğretmekle yükümlüdür. Usta çırağın kendisine rakip olacağından korkmazdı, çünkü kendi yerini çok sağlam görürdü.

Çırak ustasının evinde oturur, orada yer içer, giyimide ustaya aittir. Belirli bir yaşa ulaşmadan çırak evlenemez. Vergi sorumluluğu yoktu. İşçi gibi ustasından ücret almaz, üstelik de çırağın ailesi gider karşılığı olarak ustaya bir miktar para öderdi.

b — kalfa (olgunlaşma dönemi)

Kalfalık sanatta olgunlaşma dönemidir. Kalfalık kertesine gelen bir kimse için zorunlu bir gezi dönemi başlar. Sanatta yetkinleşmesi için diğer bir kente giderek oralarda birkaç yıl çalışması gerekirdi. Örneğin Fransada «Tour de France» gezileri alışkanlık halini almıştı.

Çırak sayısı gibi kalfa sayısı da sınırlandırılmıştı. Belirli sayıdan fazla kalfa çalıştıramazdı usta. Kalfalık süresi üç yıldan beş yıla dek sürerdi. Ancak ölen ustanın kızı ya da dul karısı ile evlenirse süre bitmeden de ustalığa yükselebiliyordu.

Kalfa bir ücret karşılığında çalışırdı. Töre ve göreneklerin gösterdiği bu ücreti iç tüzüklerle de saptanırdı. Kalfalar ustanın keyfi istediği zaman işlerinden çıkarılamazdı. Onlar da ustayı kolay kolay bırakamazlardı. Kalfalığa kabul edilen kimse tıpkı usta gibi, sanatın düzenine uyacağına dair and içerdi.

Kazanç bakımından da usta ile kalfa arasında derin ayrımlar

yoktu. Örneğin, 14. yüzyılda, Londra yapı ustası günde 5,5 ya da 4,5 penny kazanırken, kalfa 3,5 penny alıyordu.

Operatif masonlukta da kalfa bir atölyenin yönetimine görevlendirilebilirdi. Yalnız çıraqlığı tamamlandığı şantiye için değil değil bütün şantiyeler için geçerliydi bu yetki.

Evlilik için kalfa ustalığı bekliyecek olursa, evlilik çağının geçeceğinden, usta olmadan evlenmek zorunda kalan ve bu yüzden artan giderleri karşılayamayan kalfalar yoksulluğa düşerler.

Ayrıca ustalığa yükselmek pek güçtü. İlk ustalıkta açık bir yerin olması, sonra lonca kamutayınca beğenilen olgun bir sanat yapıtı «chef d'oeuvre» ortaya getirilmesi gerekirdi. Bu da uzun ve pahalı bir uğraş olurdu kalfa için. Ustalığa giriş için gerekli ücret de gittikçe arttığından bir hayli zorlaşırdı giriş.

Giderek durumlarından memnun olmayan, istekleri artan, kalfalar çoğaldı. Yasaları değiştiremediklerinden gizli birlikler ortaya çıktı. Çalışmaktan sakınmak, işi bırakmak, grev gibi durumlara giriştiler. Memnun olmayanların birleştikleri gizli Kompanyonaj dernekleri bir takım Fraternité'lere bağlandılar.

Kompanyonajdan olanlar, fran-masonlar gibi kardeş diye çağırırlardı birbirlerini. Kabul törenleri spekülatif masonluktaki eriş-tirme törenine benzetilmektedir. Kompanyonaj derneklerini çağ-daş masonluk için bir temel sayan tarihçiler vardır.

c — Usta (girişimci kişi)

Küçük bir atelyeye sahip olan usta küçük çapta bir iş adamıdır. Ham maddesini alır, araç ve gereçleri vardır, kendi adına üretimde bulunur, satış yapar ve kazanç elde ederdi. Ustalık için gerekli tüm koşullar yerine getirildiğinde adayın piramidin en yüksek basamağı olan ustalığa geçmesi gerekirdi. Fakat bu ilke, lonca kurullarınca adaylara karşı keyfince zamanla bozulmuştur. Öte yandan ustaların sayısı sınırlandırılarak, çıraqlarla kalfalar, çırkarlarını korumayan zorba ustalar oligarşisinin egemenliği altına alındılar.

Kentler genişledikçe, birbirlerine daha yaklaşarak atelyeler giderek aynı sokakta yer almaya başladılar. Bunların izlerine bugün

de rastlanır. Bakırcılar çarşısı, İğneçiler sokağı, Demirciler çarşısı gibi.

Gece işi korporasyon üyelerine yasaklanmıştı. Aydınlatma zayıftı, mum ışığında yapılan işin denetlenmesi güçtü. Gece çalışması, gece çalışanlara öncelik verebilirdi. Gece işinin hileli olmasından korkulurdu ayrıca. Gündüz bile atelyenin sokaktan gözetlenmeye çok uygun bölümünde iş yapılması gerekirdi. Tahta yapıların yangın tehlikesini de hesaba katacak olursak, gece yasağının önemi açıklanmış olur.

Hammadde ortaklaşa alınır ve üyeler arasında bölüştürülürdü. Hızlı çalışmış ustaların işi durdurulur, yani zorlama işsizlik yaratılırdı. Fiyat en küçük nitelik farkında bile ayrı olarak uygulanırdı. Ortaçağda dinsel kuralların ekonomik yaşantıya olan etkisiyle, ölçü dışı kâr haram sayılmıştı. Âdil fiyattan pahalıya satmak ya da ucuza satınalmak o çağın inançlarına göre günah işlemektir. Gerek statik ve tutucu ekonomik düzen, gerekse hıristiyanlık, tüketiciyi korumak amacıyla âdil fiyatın üstüne çıkılmasını töre dışı sayıyordu.

V

DÜZENİN EKONOMİK YÖNÜ

Endüstri bütünüyle antirasyonel, araç gereçler yalın ve ilkeldi. Araçlar yalnız el emeğine yardımcı nitelikteydi. Sanatçı temel maddeyi kişisel kaynaklarından elde eder, kimi vakit satın alır ya da tüketiciden sağlar ve işlerdi.

Yıpratıcı bir rekabet olmadığından sanatçı rahat çalışabiliyordu. İyi bir kilit için bir kaç hafta, güzel bir dolap için bir kaç ay uğraşmak, gerekirse bile, sonunda emeğinin karşılığını alacağından emindi. Yapıt başladığı tezgâhta biterdi. Üretimi ya usta yapar ya da çırağın kaba olarak hazırladığını olgunlaştırırdı.

Gerek tüketiciyi ve gerekse sanatı korumak amacıyla ürünler standartlaştırılmıştı. Ham maddenin niteliği, kullanışı, tartısı, ölçüsü ve biçimi, kullanılacak araç ve gereçler, izlenecek yöntemler hep saptanmıştı. Örneğin ev yapımında kullanılan taşların çapına ve yontuluşuna dek, üretimin bütün koşulları inceden in-

ceye saptanırdı. Bir dokumacının yeni model bir tezgâh kullanması, duvardaki sivri uçlu parmaklıklar yerine demir çerçeve koymak, kumaş boyacılığında çivit yerine çivit otu, gök boya yerine kırmızı boya kullanmak olanaksızdı. Hileli yapım tüzüklerce suç sayılmıştı.

Bütün yasaklara ve alınan parasal cezalara karşın, sanatçılar kimi vakit kurnazlıkla denetimden kurtulmaya hile ve katıştırma yapmaya çalışırlardı. Kötü cins madenlerden yapılmış kaplar, esneyip uzayan çuhalar, meslek töresini çiğneyen örnekler olup çağımıza ulaşan kötü kanıtlardır. Tüzüğe uymayanlar para cezasına çarptırılırken, bu maddeler halka gösterilip yok edilir, tekrarında bu kez halka kendisi teşhir olunurdu. İlginç bir kural da Ahîlerde vardı. Bizdeki «Pabucu dama atılmak» deyimini, kökeni açısından bir cezayı belirtir ve ahîlikten gelmez. Şöyleki, ahîlerin büyükleri, çarşı pazar dolaşır esnafın malını ve fiyatını denetlerdi. Kötü, ya da yüksek fiyatla mal satan dükkânın kapısına kilit vurulur, sahibinin de pabucu dama atılırdı. Yani bir cezaydı pabucu dama atılmak.

VI

DÜZENİN ALDIĞI YÖN, ÇÖKÜŞÜNÜ HAZIRLAYAN ETKENLER VE NEDENLERİ

Kentlerin büyümesi ve gereklerin artmasıyla, sanatta uzmanlaşma kavramının belirdiğini görüyoruz. Örneğin, demircilik sanatı düşey biçimde nalbantlık, tenekeçilik, bıçakçılık ve çilingirlik gibi bölümlere ayrılırken, tekstil de ipekçilik, dokumacılık ve boyacılık gibi yatay bir gelişme izliyordu.

Böylece meslek sayısı artarken, lonca sayısı da yaklaşık 200 ü buluyordu. Ancak 17. yüzyıl İngilteresinde büyük kentlerdeki hızlı nüfus artışı, meslekleri yavaş yavaş gild'lerin denetiminden çıkarmıştır. Diğer yandan üniversitelerde mimarlık öğreniminin başlaması, büyük kilise yapımının azalması gibi nedenlerle loncaların sayısı azalmağa, yardım kasaları da boşalmağa başlamıştır.

Şimdi bu çöküşün etkenlerini beş bölümde gözden geçirebiliriz.

a — Yeni kuşaklara yer verilmemesi

Kentlerin kuruluş çağı sona erdiğinde, çalışma koşulları ağırlaşmış ve genç sanatçıların mesleğe girişi güçleştirilmiş, girmediği bazarlanlara da ilerleme yolları daraltılmıştı. Artık ustalığa geçme olanakları azalmıştı. Her türlü yeniliğe karşı koyan, bencil kuruluşlar durumuna gelmişlerdir.

b — Loncalar arası anlaşmazlıkların artması

Birbirine yakın sanatların loncaları arasında belirli işlerin yapımı için ortaya çıkan türlü anlaşmazlıklar gittikçe artmaktaydı. Geçim kıtlığı da başgösterince kaygılar arttı, çözümler görüldü. Terzilerle eskicilerin ve kunduracılarla kundura onarımcıların arasındaki anlaşmazlıklar 1530 dan 1776 ya dek, 2,5 yüzyıla yakın bir zamanda çözümlenememiştir.

c — Kalfa-Usta çelişmesinin süregelenleşmesi

Jean Baby: «Lonca ustaları, ustalık payesine erişmesini olanaksız kılmak için önlemlere başvurdular. Öyle ki usta ile kalfa arasındaki uzaklık büsbütün açıldı.» der. Kalfalar yalnız bir çeşit işçi sınıfını oluşturmağa doğru gitmekle kalmıyor, aynı zamanda toplumsal aşamada birçok basamak aşağı iniyordu. Çatışmalar çoğaldı, özellikle çetin ayaklanmalar başladı.

d — Manifaktür (ev ekonomisi) ün yayılması

Meslek sayısı arttıkça, bir üretim basamağı diğerine kıyasla daha güçlü duruma gelmektedir. Örneğin, kilise yapımında çalışanların taş yontuculara, kuyumcuların da nalbantlara karşı olan üstünlükleri gibi. Ortaçağ endüstrisi, ticaretin yeni gereksinmelerini karşılayamıyordu. Öbür yandan yüzlerce yıllık lonca örgütünü bir anda yıkmak da zordu. Bu nedenle 16. yüzyılın başlarında, daha çok endüstrinin köylerde gelişmesi ve lonca düzenine daha az bağlı yeni endüstrilerin ortaya çıkmasıyla lonca sınırlarının aşıldığı görülür. Bu yeni doğan dönem, endüstri devrimi öncesi manifaktür çağıdır. Sanatçı önceden olduğu gibi üretimini doğrudan doğruya alıcıya satmağa olanak bulamıyor ve tüketiciyle ilişkileri kesildiğinden ekonomik bağımsızlığının bir bölümünü yitiriyordu. Ulusal ve uluslararası pazarların doğmasıyla ustalar kıt kapitalleriyle istenilen üretimi sağlamakta yetersiz kaldılar. Böylece emek ve kapital birbirinden ayrıldı.

«İş-kollarının özelleşmelerine, birbirinden ayrılıp bağımsızlaşmalarına ve yetkinleşmelerine yol açmakla manifaktür döneminin maddesel varoluş koşullarının ortaya gelmesinde ne denli önemli bir yardımda bulunmuş olursa olsun, lonca sistemi manifaktür biçimi iş-bölümüne fırsat ve olanak tanımamıştı. İşçi ile üretim araçları, sümüklü böcekle kabuğu gibi, birbirlerine bağlı kalmışlar dolayısıyla manifaktür için gerekli gelişme olmamıştı, üretim araçları, işçi karşısında sermaye olarak bağımsızlaşmamıştı.»

«Yeni doğan manifaktür, kıyılardaki ihraç limanlarında ya da ülkenin iç bölümünde eski kentlerin ve bunların loncaların denetimleri dışında kalan noktalarında kurulmuştu.» Yalnız başlangıç döneminin manifaktürü ile lonca sistemi arasında daha büyük sayıda işçi çalıştırılmasından başka hemen hemen fark yoktur.

18. yüzyıldan başlayarak ekonomik alandaki liberalizm akımları loncaların tekelcilik niteliğini ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Liberal akımlar, lonca sisteminin yaklaşan çöküşünün bir habercisi idi.

e — Fabrika türü üretimin lonca sistemini yok etmesi

Liberalizmde varolması gereken hızın, ağır ve tekdüze lonca sisteminde bulunmamasından kimi esnaf bu düzenden koparak tecimsel kapitalizmin ilk birikimini sağladılar. Artık üretimi fabrika kendi eline alıyor ve esnafı yalnız eskicilik, onarımcılık gibi önemsiz bir sınıf durumuna getiriyordu, onu yokedercesine.

Devrimden sonra 17 Mart 1791 de Fransada loncalar kesinlikle ortadan kaldırıldı. İngilterede 1545 de Parlamentoca el konu loncaların mallarına. Prusyada 1807 de, Avusturyada 1859 da kaldırıldı. Napoli 1826 da, İsviçre 1830 da ve İsveç de 1864 de Lonca kalıntılarını ortadan kaldırdılar.

VII

DÜZENE YÖNELTİLEN ELEŞTİRİLER

Loncalar düzeni liberal ekonomi düşüncesine karşıt bir akımdı. Ticaret ve serbest piyasa düşüncesini kabul etmezdi. Düzende

girişim özgürlüğü yoktu. Ekonominin arz ve talep yasası tanınmaz, fiyat da konjonktüre uygun olarak oluşmazdı. Bunlar liberal ilkelere göre değil, koruyuculuk ve tekelcilik ilkelerine dayanan ayrıcalıklı kuruluşlardı. Endüstrinin tekel altına alınmasıyla rekabet ve kazanç için yeni girişim istekleri baltalanmış dolayısıyla ekonomik gelişme ağırlaşmış ve engellenmiştir.

Çırağın ve kalfanın usta olabilmesi için belirli bir vergi vermesi gerekirdi. Yapılacak işin türünü seçmekte de serbestlik yoktu. Bu sınırlamalarla bir tür zenaat aristokrasisi ortaya getirilmiştir. Ustalığa yükselenler ancak başkalarından belirli meslekleri devralanlardı.

Endüstrinin sıkı kurallarla sınırlanmasıyla herkes yeteneğini özgürce kullanamadı, bundan ötürü yaratıcılık ve ilerleme beklenen hıza kavuşamadı.

VIII

DÜZENE ÖVGÜ VE SONSÖZ

Senyörlerin yasa dışı davranışlarına karşı sanatçıların savunulması, sanat yöntemlerinin korunması, üretimin denetim altında bulundurulması, yapılanın niteliğine önem verilmesi, çıraklık ve kalfalık gibi adaylık yoluyla mesleğe yeteneksiz kimselerin girmesine engel olunması, işsizliğe olanak verilmemesi loncalar sisteminin sağladığı yararlarıdır.

Bütün sanatçılar aynı biçimde korunmuş ve kendilerine özdeş bir yaşantı sağlanmıştı. Üreticiden tüketiciye akım aracısız olarak gerçekleştirilmiş. Spekülatif girişimler önlenmiş. Ustalar ticaret amacıyla kendi aralarında ortaklık kuramamış. Rekabet yasaklanmış. Böylece hem sanatçının hem müşterinin arasındaki dengeyi sağlayan bir örgüt olmuştur.

Kazanç farkları yok edilerek, meslektaşların biri zenginleşerek diğerine karşı üstünlük kazanıp varlık sahibi olmasını ve diğerinin yoksulluk içinde bulunmasını önlemiştir. Bir tüzükte şöyle yazılıdır «çalışarak para yapıp zengin olmak isteyen bir kimse fena davranmış sayılır ve yaptığı işte besbelli hile vardır».

Aracıların bu düzende yeri yoktu. Çünkü onlar fiyat düzeyini

haksız yere yükselteceklerdi. Spekülasyona yer verilmemesi, yaşamı kararlı bir duruma sokuyordu. Ortaçağ, yapmacık fiyat düşmeleri ya da yükselmeleri gibi ekonomik sıkıntıları tanımamıştır. Buna karşın gerçekten şaşılacak bir ucuzluk vardı. Örneğin, Oxford'da Merton College yapısı 140 liraya mal olmuştu. Oysa o zaman işçi ücreti olarak az para ödenmezdi. İktisatçı Georges d'Avenel'e göre işçinin en yüksek ücret aldığı dönem 15. yüzyıldır. Bu durum neden ileri geliyor? Aracıların çok az olmasından. Zengin bir adam bir şato ya da kilise yaptıрмаğa karar verirse, bir taş ocağı kiralar, direkleri kendi korusundaki ağaçlardan keser, kısacası kendi kendisinin üstenciliğini yapardı.

Çırak yetiştirilmesinin ortaçağda ulaştığı gelişmeye, geçmişin hiç bir döneminde ve hatta çağımızda bile varılamamıştır.

Loncalar dönemi sona ererken, operatif mason locaları toplumun ileri gelen aydın kişilerini aralarına onursal üye alarak, yeneden filizlenen bir sanat ve düşünce tapınağına doğru yönelmişler, «Confraternité de maçons» derneğinden kalan araçlar, simgeler ve parolaları kullanıp eski yöntem ve törelerden hiçbirini yitirmek istememekle beraber, örgütün yeni koşullara uyması gerektiğini de çok iyi kavramışlardır.

Ortaçağ denilen dönemi hepten karanlık saymak büyük bir yanlışlıktır. Operatif masonların en küçük taşına varıncaya dek kuyumcu gibi işledikleri katedraller yükselmeseydi, manastırlarda mum ışığında inci dizer gibi dizilmeseydi binlerce el yazmaları, bugün bizlere Homeros'tan Vergilius'tan Herodot'dan hiç bir yapıt kalmazdı.

Kaynaklar :

- Korporasyon Sistemi Prof. Sedat Balmucular
- Ak İktisat Ansiklopedisi
- Avrupa Milletlerinin Mukayeseli Tarihi, Charles Seignobes
- Capital K. Marx
- Fran-Masonlukta benzetmeler ve benzeyişler, Muhittin Celâl Duru
- Masonluk, Paul Naudon
- Gargantua Rabelais
- Kapitalist Ekonomi, Jean Baby
- Başlangıcından bugüne kadar Rittüelimizin İnkişafı, C. Lâyıktez

Türk mitolojisinde araba sembolü ve Bu konuda Masonik Görüş

Reşat ATABEK

Araba sembolü örnekleri

Araba ve tekerlek sembollerinin Orta Asya Türkleri arasında ilgi çeker olduğunu açıklamakta güçlük çekmemekteyiz. Bu hususu vurgulamak için bazı örnekler vermekte yarar vardır.

Çingizname

Çingizname de şu hususların açıklandığını Abdülkadir İnan yazmaktadır (Makaleler ve İncelemeler, s. 228) : «Işık ve Bozkurt'dan peyda olmuş Çingiz kardeşleriyle bozuşup Kür-len denilen dağa çıktı... Altı boyun beyleri toplanıp Alon-gova'dan Çingiz'in bulunduğu

yeri öğrenip onu aramaya gittiler. Boz atlı, ak donlu, altın kalpaklı, altın sadaklı Cebrael gibi köklü Çingizi tanıdılar... Dokuz boydan gelen on adam Çingiz'i buldukları için atlarını azat ederek salıverdiler. Bunlara Çingiz «beni nasıl götüreceksiniz?» dedi. Beyler ne ile götüreceklarını bilme diler, şaşırdılar Kaldan bey bir hüner göstereceğim diyerek araba yaptı. Arabacıların piri kimdir? derlerse Kaldan bey demelidir.

Bu metnin gizli bir anlam taşıdığı, ezoterik bir yönü olduğu kanımızca kuşku götürmez. Geçmiş devirlerde toplu-

mun genellikle değerlendiremeyeceği ve özel bir şekilde eğitilmiş olanlar için anlam taşıyan destanlar ağızdan ağıza nakil edilmekte idi. Çingizname'nin ezoterik yönü şu şekilde özetlenerek açıklığa kavuşturulabilir :

1 — Çingiz lalettayın bir kişi değildir. Musa'nın Nil nehrinde bir sepet içinde bulunduğu, İsa'nın bakire anadan doğduğu gibi, Çingiz'in de Kutsal alemle bağlantılı olduğunu vurgulamak amacı ile Işık ve bozkurttan peyda olduğu açıklanmaktadır.

2 — Çingiz kardeşleri ile, yakınlarıyla anlaşamaz, çünkü Çingiz bu dünya varlıklarıyla ilgili değildir. O'nun yer yüzünde özel bir ödevi vardır, bu ödevi yerine getirebilmek için açıklayıcı hususları anlayabilecek kişilerle bağlantı kurmak zorundadır.

3 — Çingiz, tüm peygamberler gibi, muayyen bir süre yalnızlığa ve kendi iç alemine dönmeğe ve bu suretle nefsinde muayyen aşamalar gerçekleştirmeğe muhtaçtır, bu nedenle de toplumdaki uzaklaşma zorunluluğunu duyar, yücelebilmek için inzivaya çekilir. Orta Asya Türklerinde tüm ayınların yüksek tepelerde yapıldığı malûmdur. Aynı akımın

etkisi altında Musa Sinai dağına çıkmış, Yunan mitolojisinde ilâhların da Olympus dağında buldukları açıklanmaktadır. Bu nedenle Çingiz Kürlen dağına çekilmiştir. (Dağ, axis mundi (dünyanın miheri), dünyanın göbeği, hayat ağacı olarak da değerlendirilmiştir).

4 — Altı boyun beyleri Çingiz'i aramaya hazırlanırlar. Beylerin 6 olması Süleyman mührü sembol ile bağlantılıdır. Süleyman mührünün her köşesinde bir bey tam ortasına da Çingiz yer alınca sabit bir nokta etrafında Süleyman mührünün harekete geçmesi mümkünleşir ve tekerlek Sembolu da bu suretle canlanır. 7 adedi muhtelif uygarlıklarda olduğu gibi Orta Asya Türklerinde çok önemli bir sembol olarak gözükmektedir.

5 — 6 Boyun beylerine önderlik eden Alangova, Çingiz'in bulunduğu yeri belirtir. Yol gösteren olmadıkça olgunluğun ilk basamaklarının tırmanılması dahi bir hayli müşküldür.

6 — Çingiz'in boz atı zaferi ifade eder. Kendisi Ak donlu olmakla temiz pak durumda olduğu, Kutsal alemin rengine büründüğü görülür, Kalpağı ve sadakı altındandır, altın

bozulmayan bir varlıktır, Kutsal alemin klasik sembolü olarak bilinmekte ve benimsenmektedir. Çingizle karşılaşanlar, üstün varlık, kutsal alem habercisi, aranan mürşit karşısında bulduklarını derakap anlamışlardır. Çingiz'in yüzü değil taşıdığı amblemle- rin vurgulayıcı olduğu dile getirilmektedir.

7 — Altı boy beyleri Çingiz'i aramaya kalkışmış olmasına rağmen, 9 boyun 10 adamının Çingiz'le karşılaşması ilginçtir. 6 adetten 10 adede geçilmekte ve bu geçişin nasıl gerçekleştiği açıklanmamaktadır. 9 adedinin dile getirilmesi ile, bu karşılaşma sonucu yeni bir aleme geçildiğini yeni bir devrenin başlayacağını, ölü- mü olmayan bir yaşantıya kavuşulacağını, bir doğumun gerçekleşeceğini belirtmek istenmektedir. Dokuz adedinin doğumu ifade ettiği bilinmektedir

8 — 10 beyin bulunması da ilginçtir. 10 adedi Kemal adedi- dir. Kabala'da Tanrının 10 vasfı ile kişilere görüldüğü belirtilmektedir. Kişi bir işi yapabilmek için ellerinin 10 parmağını harekete getirir, doğaya bu suretle hakim olma olanağını sağlar.

9 — 10 bey Çingiz'le karşıla-

şınca, sayı adedi 11'e yüksel- mektedir. 11 adedi de muay- yen bir dönemin bitimini, ye- ni farklı bir tekâmül merhale- sine geçildiğini vurgular. Ara- ma 6 adet ile başlamış ve mü- teakiben 10 adetle devam et- miş, 11'e varılınca üstün bir aşama gerçekleşmiş, muayyen bir Kemal devresini de bitire- rek, daha üstün seviyeye eri- şilmiştir.

10 — At Orta Asya Türklerin- de zaferi ifade etmesine rağ- men, Çingiz'i aramaya gelen beyler, bu dünya varlıklarına ve zaferlerine sırt çevirdikle- rinden atlarını salıvermişler- dir. Çingiz'in gösterdiği yol- dan yürümeyi, benimseyen beyler, arabayı keşif etmek ve tekerlekle dönen araba ile bu yaşamdan, bu diyardan, başka bir yaşama, farklı bir diyara hicret etmek yolunu tutmuş-lardır. Mistik hareketlerde «yol» pek önemli bir sözcük- tür.

Bu destan görüldüğü gibi te- mas ettiği adetler, tekerlek ve araba sembolleri ile ilgiyi çek- mektedir.

Oğuz Kağan destanı

Oğuz Kağan destanı (bu des- tan dilimize Bang ve Rahmet- li tarafından uygurcadan çev- rilmiştir ve bir kitap olarak

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanmıştır) Oğuz Kağanın sefere çıktığını ve 4 önemli olay sonucu 4 kişiye yeni ad verdikten sonra Çürçet Kağan ile savaştığını belirtir. Savaş zaferle sonuçlanınca büyük ganimetler sağlanır. Bunların taşınmasında «at, katır ve öküz az geldi. Oğuz Kağanın askeri arasında tecrübeli ve gayet becerikli adam vardı.» Bu usta arabayı yaptı ve «arabaya cansız ganimetleri yükledi, arabanın ön taraflarına canlı ganimetleri koydu. Onlar çektiler gittiler» Oğuz Kağan bu beceriyi özel bir şekilde değerlendirerek arabayı yapana Kangaluğ adını verdi.

Orta Asya Türklerinde doğumda kişiye verilen ad muvakkattır, savaş veya avda yiğitlik gösteren gence özel merasim sonunda boyun Şamani ad verir (İnan A, Makaleler ve İncelemeler, s. 119 ve 232; Roux J. P., Faune et flore sacrées des sociétés altaïques, s. 267). Oğuz Kağan destanında 5 kişiye ad verildiği görülmektedir. İlk dört kişiye verilen ad ikişer heceli arabayı yapana verilen ad üç hecelidir. Bu 5 kişinin adlarının hece adedi 11'dir. Kanımızca Oğuz Kağan destanında 5 kişiye ad verme olayı 5 dereceli bir tekris me-

rasimini açıklar. Beşinci derecede araba ve arabayı harekete getiren tekerlek sembolü ile karşılaşılması ve verilen adların hece adedinin 11'e baliğ olması ilginçtir. Bir tesadüften bahis edilebilirse de, Türklerin metampsikoza inandıkları, ve hind tefekkürünün etkisi altında buldukları dikkata alındığında, farklı bazı görüşlerin benimsenmesi mümkünleşmektedir.

Bir hitay destanı

Bahaeddin Ögel (Türk mitolojisi C. I, s. 560) Hitay imparatorluğunda anlatılan bir doğuş destanını aynen şöyle nakil etmektedir: «Çocuğu bir göç sırasında doğurmuş, fakat etrafta çocuğu yıkamak için su bulamamışlar. Bu sırada birden bire arabanın tekerleği altında bir su çıkıvermiş ve çocuğu hemen bu su ile yıkamışlar. Babası böyle bir çocuğu olduğu için çok gururlanmış ve bunu şarapla kutlamış. İki testi şarap alıp ateş üzerine saçarak tütsülemiş. Bu suretle kutsal olan doğa yönüne bir sunuş yapmış ve bu suretle bir saygı gösterisinde bulunmuştur».

Bu destan da doğum, araba, tekerlek, su, yıkama, şarap, ateş, kutsal doğa sembolleri

dikkati çekmektedir. Bunların bir arada bulunmaları destanın ezoterik bir anlam taşıdığı inancını kuvvetlendirmektedir.

Tekerlek sembolü

Tekerleğin keşfi ile bir diyardan bir diyara eşya ve insanların kolaylıkla ve az külfetle taşınması olanağının sağlanması yaşamı özlü bir şekilde etkilemiştir. Bu sonuç ve tekerleğin özel şekli muayyen bazı açıklamaların daha vurucu bir şekilde yapılmasına ve muayyen sembolik değerlendirmelere neden teşkil etmiştir.

Tekerleğin tek bir parçadan başlangıçta imali tekerlek ile ay sembolü arasında bir yakınlık yarattı. Daha ileri devirlerde parmaklıkların kullanılması ile tekerleğin bilhassa güneş sembolü olarak kullanılması ilgi çekmektedir.

Tekerleğin durmadan dönmesi, toprak ile yalnız bir noktada temasa gelmesi, dönmekle üst kısmın alta, alt kısmın üste gelmesi ve bilhassa hiç bir şekilde hareket etmeyen sabit kalan bir hat, bir nokta etrafında dönmesi ilginç yorumlara, kıyaslamalara neden olmuştur.

Tekerlek geleceği, yaratılma-

nın devam edegelmekte olduğunu, Ölüm ve doğumun bir birini takip ettiğini açıklar (Samsara). Daire ve kanat sembolleri ile yakından bağlantılıdır. Ancak daire daha soyut bir semboldür. Kanat zaman ve mekanın yarattığı sınırlar dışına çıkmayı daha göze çarpar şekilde vurgular. Bazen tekerleğe iki kanat takılarak resim edildiği görülür, bazen de tekerlek üzerine iki insan veya iki hayvan resim edilir, bunların birisinin başı yukarıya, diğerinin aşağıya bakar. Tarot'nun 10. resmi bir tekerlektir, ancak bir tekerleğin merkezinde bir manivela resim edilmiştir, bu suretle Orta çağda yaşayanlara çarkın döndüğünü ve bunun durdurulamadığı daha katı bir şekilde belirtmek istenmiştir. Tekerlekle dünyamızda sürdürülen yaşam açıklanmaktadır. Tekerleğin merkezi sabittir ve değişmeyen ilkeyi ifade eder. Kasnak ise ilkenin tezahüratını, somutlaşmasını açıklar, parmaklıklar bu somutlaşmaya yardımcı olurlar. Parmaklık da ayrıca kendi bünyesinde değerlendirilmektedir. Çinde 30 parmaklıktan bahs edilmekte ve ayın 30 günü, 30 durumunun bu suretle belirtildiği kabullenilmektedir. Parmaklık adeti 4 ise, 4 istikame-

ti ifade eder, 6 olduğu takdirde ortodoks haçının yapay olarak çizildiği kabullenilir, ancak genellikle tekerleğin 8 parmaklıkla çizildiği ve fezanın 8 istikametini ve lotus çiçeğinin 8 yaprağını belirttiği benimsenmektedir. Ayrıca Hindistanda 8 parmaklık, kurtuluşun halas yolunun 8 patikadan ibaret olduğunu dile getirmektedir. Kişinin kaderinin hiç bir kuvvet tarafından, hiç bir şekilde değiştirilemeyeceği ve yaşamla ölümün bir birini devamlı bir şekilde takip ettiğini tekerlekle belirtilmek istenmektedir.

Tekerlek sembolü Çin'de, Mısır'da, Eski Yunan da, Tevrat'ta (Eşeziel) 10, 6, 13, 16) Seltlerde (Taranis olarak adlandırılır) görülmektedir, ayrıca alşimistler, Rose - croix'lar, Ortaçağda Katedralleri inşa eden masonlar, halen de psikanalistler tarafından ayrı ayrı değerlendirilmektedir. Tevrat'ta Eşeziel, rüyasında tekerleği gördüğünde buna galgan ismi verildiğini de ayrıca açıklar. Çingizname de arabayı yapana Kaldan, Oğuz Kağan destanında ise bu kişiye Kangaluğ adı verilir. Bu üç sözcük arasında fonetik yönden ilgi çeken bir yakınlığın varlığını vurgulamakta yarar görürüz.

Araba sembolü

Tekerlek sembolü Karımsaldır, cehennemi bir çemberi, içinden çıkılmayan bir daireyi, çömlekçinin durmadan dönen çarkını ifade eder. Ancak kişi yaradılış olarak karımsallığa karşıdır ve bunalımdan çıkışı özlemine yaşar. Tekerlek mihverinin etrafında devamlı olarak dönmekte ise de, bu dönen tekerlekler üzerinde inşa edilen araba bir diyardan, başka farklı bir diyara geçme olanağını sağlar bu suretle kişinin iç aleminin muhtelif yönlerini ve bunların inkişafını açıklar. Ölüm ile esaslı bir yolculuğa çıkıldığı genellikle her yerde kabullenilmektedir. Kanımca araba bir yolculuğu, bir kurtuluşu, bir halas yolunu da ifade etmektedir. Bu açıdan bilhassa hareket edilerek arabanın Orta Asya Türk mitolojisinde değerlendirilmesinde isabet görürüz.

Hint tefekküründe «büyük araba» (Mahayana) ile «Küçük araba» (Himayana) arasında ilginç bir ayırım vardır. Küçük arabayı bir keçi çeker ve yangından bir kişinin kurtulmasını mümkünleştirir, büyük arabayı öküzler çeker ve kalabalık bir toplumun kurtuluşunu sağlar. Kişi hind te-

fekküründe müteaddid doğum ve ölüm çemberinden geçerek tam huzura kavuşur Nirvana'ya Buddha'ya varır. Bu düşünceye göre, tam bir teslimiyet sonu olarak yeniden dünyaya gelme sorumluluğu yok olur ve sonsuzlukla birleşme olanağı sağlanır. Kişi küçük araba ile kişisel Kurtuluşunu sağlamakta ise de, topluma olan sevgisinin etkisi altında kurtuluşunun son merhalesini katetmeyüp diğer kişilerin kurtuluşunu mümkünleştirmek için nefsinde tekerleğin dönmesini kabullenmekte ve toplum kurtuluşunun gerçekleşmesini beklemekte ve ona yardımcı olmakta, Buddha olmayıp Bodhisattva diğer deyimle dünyevi Buddha olmayı tercih etmekte ve dünyaya yeniden gelip başkası için ızdırıp çekmeyi kabullenmekte ve insan sevgisini bir üstün mertebede değerlendirmektedir. Bu üstün fedakârlık üstün insan sevgisi «büyük araba» sembolü ile de dile getirilmektedir.

Arabaya eşit masonik semboller

Masonlar Kâinatın Ulu Mimârının varlığına inanırlar ve tek Allahın varlığı ile ilgili görüş, düşünce ve imanın inkişafına önem verirler. Mason-

çalışmalarında bu akımın etkileri görülür.

Orta Çağ masonları Kiliseleri haç şeklinden hareket ederek inşa etmişlerdir. Haç şeklinde olan yapının 4 ucunu nakışlı camlar, Vitraylarla süslemişlerdir. Muhtelif renkli camlardan oluşan bu vitraylara fransızca Rosace denmektedir. Arseven «Sanat ansiklopedisi» adlı eserinde Rosace'in karşılığı olarak gülçe veya gülbezek terimlerini kullanmaktadır.

Kiliselere gülçeler gül sembolünü canlandırmaktadır. Batıda gül, Hindistandaki lotüs gibi mistik doğumu, ruhsal inkişafı açıklar. Gül gerek daire, gerekse tekerlek sembolüne çok yakındır ve ayrıca en temiz, en saf sevgiyi belirtir. Gül rengi de sonsuzluğa giden yolun ilk mertebesi olarak benimsenir.

Katedrallarda görülen gülçeler genellikle 5 yapraktan ve bu 5 yaprağın çoğalmasından müteşekkildir. Maşon çalışmalarında 5 adedinin sembolik değeri üzerinde durulması gerekir. 5 adet, 5 kollu yıldız olarak da localarımızda görülmektedir. Ortaçağda hakim olan ve Adam Kadmon olarak adlandırılan Yahudi Kabalist görüşü bir daire içinde kol ve

bacakları açık bir insan olarak resim edilmekte idi. Bu resim daireye 5. noktada temas eder. Bu yahudi tasavvuf görüşü islâm dünyasında İnsan-i Kâmil olarak yer almakta ve olgunluğu, Kemali ifade etmektedir. Ancak daireyi sınırlayıcı bir sembol olarak değerlendirmek de gerekmektedir.

Hıristiyanlarda 3 adedin önemi kolaylıkla açıklanır, Fısağur da 3 adedine büyük önem vermiştir. İslâm düşüncesinde ise bir adedi en önde değer kazannuş bulunmaktadır.

Mason düşüncesinde, tek Tanrıyı arama hususunda toplumların gayret gösterdiklerine ve yahudiliği hristiyanlık ve daha sonra müslümanlık takip ettiğine göre, bu 3 dinsel akım değerlendirilmekte ve bu 3 dinde benimsenen adet sembolleri sıra takip edilerek 5, 3 ve 1 olup bunlar üzerinde durma lüzumu kabullenilmektedir. Bu 3 adedin toplamının 9 oluşu, 9 adedinin de doğumu açıkladığı da dikkati çekmektedir. Ancak 5, 3 ve 1 ile muayyen merhaleler kat edildiğine göre, doğum ile nereye varılmak istenildiğinin sorusu pek tabii hatıra gelmektedir. Masonlukta pergel önemli bir gereç olup dairenin çizilmesi-

ni sağlamaktadır. Adam Kadmon olarak resim edilen şekilde daire içinde mahpustur. Daire tekerlekle genellikle eşit denecek kadar yakın anlam taşır ve koruyucu bir öge ise de karımsar bir ruh halletini, bitmeyen bir doğum ve ölümü, bir sınırı, bir çemberi de dile getirmektedir. Ancak mason daire üzerinde hassasiyetle durmakla beraber, ham taşın yontulmasını önerir, bunun için de mason dairenin çevresinden merkezine doğru gitmeğe gayret eder. Dairenin merkezine tedrici bir şekilde gidiş ise, bir helezon çizilmek suretile gerçekleştirilir. Dairenin iki veya daha çok merkezinin benimsenmesiyle helezonun çizilebileceğine işaret etmekte yarar vardır.

Mason düşüncesinde ham taşın yontulması ile birlikte, sulh ve sükün mabedinin inşası da ön planda değerlendirilmektedir. Bunun için de merkeze doğru çizilmesi önerilen helezon ile birlikte, mevcut dairenin sınırı dışına çıkılarak daha geniş daireler çizmeğe yönelen bir gayret içinde olunması gerekmektedir. Bu suretle daire semboluna sadık kalmakla beraber, hem ilkelere sadakat ve merkeze dönük bir helezonla birlikte, dairenin dışına çıkan, toplu-

mun kalkınmasına yardımcı olan dışa dönük bir helezonun varlığı dile getirilmek istenmektedir. Ayrıca zaman kavramı içinde dairenin çizilmesine gayret edildikte helezonun husule geldiği de ileri sürülen bir görüş olarak dik-kati çekmektedir.

Mason ham taşı yontarken nefsinde muayyen merhaleleri kat ederken, toplum ile olan ilişkisini muhafaza etmekte ve bu suretle mabedin inşasını gerçekleştirmektedir. Kişinin yücelmesinden toplum faydalanmaktadır. Yukarıda belirtmeğe gayret ettiğimiz doğum işte bu aşamanın gerçekleştirilmesini, toplumun kalkınması için çember içinde daire içinde kalmakla önlenilecek ıztıraplara katlanmanın benimsendiğini dile getirmektedir.

Mason 5, 3, 1'i gerçekleştirdikten bu merhalelerden geçtikten sonra, toplum ile gerçekleşen ilişkilerinin kopmadığını, hind tefekküründe olduğu gibi, çevresini yüceltmek için ikili alemde kalmayı kabullenir bu nedenle de, 5, 3, 1'i müteakip tezatlar aleminin sembolü olan güncel yaşamımızı dile getiren iki adedin devreye girmesinden kaçınmaz.

Bu suretle de 5, 3, 1, 2 adetle-

rinin sıralanması mümkünleşir ve bu adetlerin toplamı ile 11 adedine varılır ve bu adetle de dışa dönük helezon çizilmiş olur. Dışa dönük bu helezon daha farklı, daha üstün bir sathıta yolculuğa çıkışı vurgulamaktadır. Adet sembolizminde Kemal 10 adedi ile açıklanmaktadır. 11 bunun üstüne çıkışı, daha üstün daha farklı bir satha geçişi dile getirir ve dairenin özelliklerini bozmamak üzere dairenin dışına çıkışı açıklar.

Mason derecelerinin 33 olduğu, Hz. İsa'nın 33 yaşında çarmığa gerilip öldüğü ve bedeni ile dirildiğini ve İslâm aleminde tespihin 33 taneden ibaret olduğu, 33 adedin 3 çarpı 11 den oluşu dikkata alındıkta, 11 adedinin özelliklerini ayrıca değerlendirmekte zahmet çekilmez.

Orta Asya Türkleri tekerlek üzerinde durmuşlar, masonlar aynı düşünceyi daire ile açıklığa getirmeğe çalışmışlardır. Orta Asya Türkleri Hind düşünürlerinin etkisi altında tekerleğin karımsal yönünü yenmek amacı ile araba sembolünü benimsemişler ve bu suretle farklı bir diyara geçişi dile getirmek istemişlerdir. Masonlar helezon'a ve 11 adedine önem vermiş-

ler ve kanımca aynı düşünce tarzını az farklı şekillerle belirtmeğe çalışmışlardır. Eşit bir düşünce tarzı, bir inanç Orta Asya Türklerinde ilkel bir tarzda, Hind,te mistisizme

bürünerek ve batıda Mason localarında Fısağorun da etkisi altında geometrik şekil ve adet sembolizmi ile dile getirilmiştir.

Yaratık mı, İnsan mı?

Ahmet AKKAN

İnsan sözcüğü (İns) arapçadır. İbrani, Hint dillerindeki (ilk insan) anlamına (adama, adem) sözcüğünün çevirisidir. İnsanın tekâmül çizgisi içinde doğrudan doğruya yer alan türlerine (Hominid) ler adı verilir. İnsana şekil bakımından benzeyen goril, şempanze gibi maymunlara da (Antropoid)ler adı verilir.

Evvela bu iki kelime üzerinde durmak istiyorum : Antropos ve Hominis...

ANTROPOS : An-Tropos. An: önceden Tropos: şekil, yani önceden şekil verilmiş anlamına, Yunanca İnsan karşılığıdır.

HOMİNİS : latince (humus) toprak sözcüğünden üretilmiştir. Humus-Homo-Hominis.. Fransızca (homme) İtalyanca (Uomo)... Almanca ve İngilizce (Mensch) ve (Man) kelimelerinin kökü sanskritçe (manyate düşünce, latince (Men) İngilizce (Mind) Fransızca (mental) düşünce ve ruh anlamındadır. Yunanca (met-heno) öğrenmek, (mathitis) öğrenci, matematik, eski Yunanca (men) ay, Latince (mensis) - (mois, monat) hatırlama gücü, hafıza (memini-memoria-memoire) hep aynı kökten gelişmişlerdir. Bu suretle, İnsan bir yandan şekilli, topraklılığı, bir yandan ruhluluğu ve düşünürülüğü ile ifade edilmek istenmiştir.

Her canlıda mevcut, Madde, Toprak, Beden (corpus) yanında

(L'âme) can, fizyolojik prensibine ilaveten, İNSAN (esprit) ruh prensibi ile tamamlanacaktır.

Kuran'ı kerim, Mümin süresi ayet 67 de «Allah sizi topraktan, sonra bir nutfeden, sonra da sizi bir çocuk olarak meydana getirdi». Secde süresi ayet, 7-9 da «insanı yaratmağa topraktan başladı. Sonra onu tamamladı, ona ruhundan üfürdü. Ve size kulaklar, gözler ve kalpler vücuda getirdi» deniyor... Demek ki insanın topraktan yaratılmasının manası, toprağın özünden yaratılmasıdır. Ve bu öz bir nutfe oluyor. Çünkü bir çok gelişmelerden sonra nutfe şeklini alan hayat bütün gıdasını topraktan almaktadır. Bu son ayeti kerimede en önemli nokta, Allahın her insana kendi ruhundan nefhetmesidir. Bu ruhtan maksat, insanı yaşatan Can değil, insanın iyiyi, kötüden ayırtetmesine saik olan, insanî ruhtur. Onun için ancak bu ruhun nefhinden sonra, ayeti kerimede, Allahın insana, kulak göz ve kalp verdiğiinden bahsedilmektedir.

XX ci Yüzyılın ilk yarısında tekâmül eden (Felsefi Antropoloji), Max Scheler Nikolai Hartman ve idealist bir anlayışla biçimlenmiş ve 1940 da Prof. Arnold Gehlen in «Der Mensch, Seine Natur Und Seine Stellung In Der Welt» -İnsan, mahiyeti ve Dünyadaki Yeri- adlı eseri ile geliştirilmiştir. (İnsanın gelişmiş bir hayvan, gelişmiş bir maymun olmadığı teorisi)

Gehlenin bu insan anlayışı bir insan metafiziği değildir. Biyoloji, psikoloji, ve kültür bilimleri ile çok sıkı bir iş birliği yapmaktan doğmuş ilmi temelli bir felsefe teorisidir.

Maymun zekâsı ile insan zekâsı arasında bir derece farkı değil, bir kalite bir nitelik farkı mevcuttur. Aynı husus insan ve maymun D.N.A.ları için de geçerlidir.

İnsanın, insanımsı maymunlardan (antropoid) farkı, ellerini yalnız yürümek ve tırmanmak için değil, zekâsının kontrolu altında alet yapmak ve işlemek için kullanmasıdır. Kant, daha çok önceleri, bu yüzden ele «dışarı uzanmış beyin» demiştir. Hayvanlar alet kullanmasını bilmezler. İnsanımsı (antropoid) maymunlar, muzı almak için sopadan faydalanabilirler, veya bir örtüye sarılababilirler, amma bu maddeleri imal etmeği denemezler.

(Hayvan davranışları fizyolojisi) isimli bilim dalı, son elli yılda,

yıllardan beri aranan «iç güdü» kavramını denemeler yaparak araştırmış ve kesin tarifini yapmıştır. İçgüdüler, duygular ve psikik olaylar değildir. Fizyolojiye aittirler, psikolojiye değil... İçgüdüler, her hayvan türü için veraset yolu ile tesbit edilmiş formlardır, öğrenme ve deneme yolu ile kazanılamazlar.

Hayvanların, doğuştan olan bu enstenktif davranışlarının pek büyük önemi karşısında, zekâları çok önemsiz kalır. Zekâ ile davranış, ferdin öğrenmeğe olan kabiliyetidir. Hayvanların bazılarında olan, önemsiz zekâ kırıntısı sayesinde, şartlı davranışlar ve öğrenme yolu ile alışkanlıklar yaratılabilir. Ancak bu ferdin hayatı ile kaimdir, fertle beraber ölür, verasetle intikal etmez... İçgüdüsel davranışlar, öğrenilmiş davranışların gelişmesi ile ters orantılıdır. Köpekler, fareler gibi az çok zeki diyebileceğimiz hayvanların iç güdüleri nisbeten azdır. Buna mukabil böcekler az öğrenirler, fakat şaşılacak derecede mükemmel içgüdüleri vardır. Hayvanların organları çevreye uymak üzere tekâmül etmiştir. Mesela, devekuşunun steplerde yaşamak üzere bacakları ve ayakları gelişmiş, kanatları gerilemiştir. Koşar, uçamaz.. Şempanzenin ormanda yaşamak için kolları uzamıştır. Bu suretle, hayvanlar organlarının özelleşmesi ile kendilerini çevreye uydururlar. (dişleri, derisi, kuvveti Vs.)

İnsanlar, zekâları ile, çevre unsurlarını değiştirerek kendilerine uydururlar. İnsan zekâyı dayanan aksiyonlarla dış dünya olaylarını değiştirir. (Alet, ateş, silah Vs.)

Organlarının özelleşmesi ile her hayvan türü özel bir çevreye bağlanırken, çevreye esir olurken, İnsandaki zekâ ve elbecerisi, çevre şartlarının her özel durumu karşısında, onu HÜR kılar...

İnsan çevre şartlarını değiştirebilir. Değiştiremezse, onlara karşı kendisini zekâsı vasıtasıyla, icat ettiği aletlerle koruyabilir, tabiatla savaşır, onu yenmeğe çalışır. Ve buluşlarını nesilden nesile kültürü ile ulaştırır. Bu yüzden insan, kültür ile bir bağlantı içindedir. Kültür, zekâ ile değiştirilmiş bir tabiat, «sumi bir tabiattır». Ayrıca insan, yaptığı aleti güzelleştirmeğe çalışmış yaptığından haz duymuş, böylece sanat doğmuştur.

İnsan beyni, tabiat olaylarını ayırır (analiz) bu parçalara yer değiştirir, düşünceler arasında yeni bağlantılar kurar ve birleştirir. (sentez) Gerçekler arasından fikirler üreterek Hakikati

arar. Bundan dolayı, esaslı buluşlar zekâ ve ruhla doludur. Hiç bir zaman tabiatın basit taklidinden ibaret değildir. Bunlar tecrübe ile bulunmuş olayların, hayal gücü ile tamamlanmasından meydana gelir. Küçük bir misal: sabit bir mihver etrafında dönme hareketi tabiatta yoktur. İnsan uzun zaman yükleri, yuvarlanan ağaç gövdeleri üzerinden çekmiştir. Tecrübe ile mihver etrafında dönme idesi tamamlanmış ve tekerlek ilkesi doğmuştur. Kısacası bu hadiseleri asrımıza kadar takip edersek, kültür, sanat, medeniyet ve günümüzün atom enerjisi ve kompüter devrine kadar gelebiliriz.

Bu süratli seyahatımız sonunda, bir yerde takılıp kalacağız: Organik maddenin ilk sentezinin elde edildiği tarihten bu güne kadar, hayatın ne olduğu meselesini aydınlatma bakımından pek fazla ileri gidilememiştir. Burada ne tabiatı taklit, ne tecrübe, ne hayal gücü fayda etmemektedir... Anlaşılan, hayat insan tarafından bilinmeğe değil, yaşanmağa elverişlidir... İsterseniz, bir an için felsefi antropolojiyi burada bırakalım ve hümanist düşünceye bir göz atalım :

Hümanizm değer ölçüsü olarak, İnsanı bir bütün olarak ele alan, insanlığa inanç anlamlarını dile getirir. İnsanı tarih boyunca insan etme çabalarının tümüdür. İnsanın yaratıcı güçlerinin gelişmesini, onu hür ve müreffeh kılmayı, her bakımdan yüceltmeyi dile getirir. Hümanist insanlık mabedlerindeki çalışmalarımızda, spekülâtif çalışmalarımızda, asli gayemiz, hümanitarist, fiilî, operatif masonluğumuzu yaşamamız içinde geliştirmek, devam ettirmektir.

Bütün bu fikirlere karşı materialist düşünce ne diyor :

«İnsan evrimsel olarak doğanın ürünüdür. Oysa bilinci ile bilinçsiz doğanın karşısına dikilmiştir ve onu dilediği gibi biçimlendirmektedir. Bütün bunları ve insanın toplumsal-özdeksel ilişkilerini görmezlikten gelen burjuva ideolojisi, felsefesini insan bilimi, insanı tüm ilişkilerinden soyutlayarak ruhsal bir birey olarak ele alır ve tüm felsefesini sorunları, bu soyut bireyin sorunları haline indirger.»

Doğayı şuursuz, doğadaki düzeni tesadüf olarak kabul etmek, arkasından doğanın ürünü olduğunu iddia ettiği insanın şuurdan bahsetmek bir tenakus değil midir?

Yukarıda, felsefi antropolojinin üç isminden bahsetmiş ve Prof. Arnold Gehlenin fikirlerini izah etmeğe çalışmışım. Mevzuumuzu tamamlamak üzere diğer iki isimden de kısaca bahsetmeden duramıyacağım.

A — Nikolai Hartman (1882-1950) a göre, bilginin tarifini yapmak için, idealizm ile realizm arasına konmuş olan karşıtlığın dışına çıkmak icabeder. Bilme, süje ile obje arasındaki münasebetir. Süje kendi dışına çıkmaksızın, kendini aşmaksızın objeyi kavrayamaz. Ancak kendine dönmedikçe de, yakalamış olduğunun bilincine sahip olamaz.

B — Alman idealizminin Ruh (esprit) karşılığı kullandığı GEİST tabirinden, **Max Scheler**, akılı, ide şuurunu anlayışı, iyilik ve acıma gibi aktları içine alan gücü anlar. İnsan GEİST ile çevresindekileri objeleştirip kavrayabildiği gibi, bizzat kendisini de objeleştirip kavrayabilir. Kendi kendini kavrayabilen tek varlık insandır.

GEİST hayatın dışında bir ilkedir. Geist sadece, frenler, dizginler, düzenler. o, elindeki sopa ile tutmamız gereken yolu gösteren ve fakat o sopa ile bizi hiç bir zaman zorlamayan bir düzenleyicidir. Geist hürriyeti gerçekleştiren insanca eylemler topluluğudur. İnsandan gayri bütün canlılar çevrelerince güdüldürler, yalnız insandır ki çevresini güder ve kendi hür iradesine uydurur. Geist'in bir varlıkta meydana çıkmasını sağlayan akt merkezi Kişiliktir, ki bu da sadece İnsana hastır. Böylece insan geisti ile kendini de aşmış, hem kendisine, hem dünyaya üstün olan tek varlık olmuştur. Ruhtan farkı olarak, bedensiz bir ilke olarak düşünlülebilir ki, bunun teolojik felsefedeki en üst, doruk noktası: Allah'tır. Feuerbach ın «entleibter geist» bedensiz ruh dediği şey... Yazıma, iki büyük alim-düşünürün sözleri ile son vereceğim :

«İnsan, bu meçhûl»ün müellifi Dr. Alexis Carrel: Ben muayene ve tedavi ettiğim bütün insanların her zümresinde (doğulu, batılı, kadın, erkek her dinden) yaptığım gözlemlerde şu sonuca vardım: İman sahibi fertlerin acıya dayanma güçleri, imansızlardan fazladır. Yaraları daha çabuk kapanır, daha çabuk sağlıklarına kavuşurlar...

İzafiyet nazariyesinin sahibi meşhur Prof. Dr. Albert Einstein:

Benim ilkelerim şunlardır: İyilik, Güzellik, Doğruluk. Zenginlik, konfor ve şöhret hiç bir zaman beni sarmadı. Ben uzaylar üzerinde yaptığım araştırmalar sonunda ilmi yoldan daha kolay bir şekilde iman duygusuna eriştim. Çünkü kâinatın bünyesini ilmi ve akli bir şekilde anlamak insana en derin bir iman duygusu verir. Büyük astronom Kepler ve Newton da benim gibi bir sonuca varmışlardı...

Biraz evvel marifetlerinden sitayişle bahsettiğimiz İNSAN, evrende bir küçücük zerre, Yaratanın azameti karşısında, âlemler denizinde bir HİÇ olmağa devam ederken, bakın Mevlâna ne diyor :

Bu denizde ne ölmek var bize
Bu denizde ne gam, ne keder, ne dert
Bu deniz alabildiğine muhabbet
Bu deniz, Sevgi, Kardeşlik, biraz da Cömertlikten ibaret...

İstifade edilen eserler :

İNSAN (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fak. konferansları) Arnold Gehlen	
Felsefe ansiklopedisi	Orhan Hançerlioğlu
Filozoflar Ansiklopedisi	Cemil Sena
Din Psikolojisi	Osman Pazarlı
Bilimsel Felsefenin doğuşu	Hans Reichenbach
Bilim Felsefesi	Cemal Yıldırım

Tarih boyunca muhtelif uygarlıklarda
AKIL ve HİKMET kavramı III

Taoizm ve Akıl ve Hikmet (*)

C. H. HUANG

Taoizm, eski Çin'in felsefe ve dinlerinden biridir. Taoizm terimi, Çince «Tao», yani «yol» sözcüğünden gelmiştir. «Tao» kelimesi «yol» demekle beraber, Çin felsefesinde değişik anlamları vardır. Mese-lâ, Kong-Tzu (Konfüçyüs, M. Ö. 551-479) sık sık «Tao» dan bahseder; herkesin «Tao»ya uyararak hareket etmesini çağırır. Ona göre «Tao», işte ahlâk, sosyal ve politikalarda-ki «doğru yol» dur, gerek hamal olsun, gerekse iktidarda bulunan olsun, hep bu «doğru

yol»dan yürümelidir. Sözün kısacası, «Tao» ahlâki ve mane-vî doğruluktur. Fakat Tao-izm'deki «Tao» bir metafizik mefhumu olup «tabiat» veya «tabiat kanunları» anlamına gelir. Yani insanın uygun harekete manevî doğruluğa göre değil, «tabiat kanunları»na uymalıdır.

Aslında bir tasavvuf felsefe kolu olan Taoizm, geleneğe göre, Lao-Tzu (M. Ö. 604? - 531?) adlı bir zat tarafından kurulmuştur. «Yaşlı Üstad» mânasına gelen Lao-Tzu, Konfüçyüs'ün biraz öncelerinde yaşamış olduğu rivayet edilmişse de, o devirlere ait Çin resmî kayıtlarında böyle bir isim geçmiyor. Buna rağmen

(*) Bu yazı Taiper Üniversitesi Profesörü Dr. C. H. HUANG tarafından bizzat Türkçe olarak kaleme alınmış ve TAI-WAN'dan gönderilmiştir.

ortada «Lao-Tzu» namıyla yazılmış bir kitap «Tao-Tê-Ching (Tabiat ve Meziyetleri Üzerine)» vardır ki, binlerce sene-den beri Taoizm'in kutsal kitaplarından biri olmuştur. Son zamanlarda bir çok bilginler, Lao-Tzu'nun kitabının milâttan önce dördüncü yüzyıllarda meydana getirildiğini ileri sürmektedirler.

Bu beş bin sözcükten ibaret «Tao-Tê-Ching», Batı dillerine de çevrilmiştir. Yalnız asıl metni veciz bir şekilde yazıldığı ve o kadar güç anlaşıldığı için, çeşitli tercümelemler arasında belki çok farklar bulunabilir.

Lao-Tzu (Yaşlı Üstad), tabii hadiseleri gözleyip dururken intibalarını şu mısralarla belirtiyor :

Binlerce mahlûk dünya sahnesine çıktılar,
Fakat geriye döndüklerini de görüyorum.
Sahnede ne kadar tıklarında giderseler gitsinler,
Gene de geldikleri köke dönecekler...

Neden mahlûkların köke dönmeğe mecburiyeti var? Niçin sonsuza kadar bu dünya sahnesinde kalamazlar? Niçin hiç bir istisnası olmuyor? Bu suallere bir cevap bulmak ge-

rekirse, demek ki mahlûkların üstünde ebedî bulunan ve mahlûklara hakim olan görülemez, anlatılamaz bir «kuvvet» daha vardır. Bu isimsiz, ölümsüz ve bütün yaratıkların oluşmalarında hazır bulunan mutlak «kuvvet», işte «Tao (tabiat)»tır.

Madem ki «Tao» kati ve gizemlidir, yaratıklardan biri olan insan ne yapmalı, onun karşısında? Lao-Tzu böyle tavsiye eder: «Tao'ya aykırı hiç bir şey yapma!» Yani, (tabiat)»a uymağa çalışılmalı ve tabiattan veya içten gelmeyen şeyleri yapmaktan sakınılmalıdır. Öyle ise zorla yapılan veya yaptırılan gayret ve çabalar hepsi boş ve yanlıştır.

Lao-Tzu tarafından ileri sürüldüğü ikinci ilke, relativizm'dir. Ona göre her şey karşılıklı veya alâkalıdır. Meselâ güzel olan bir şeye «güzel» diye karar verdiğimiz zaman, demek kafamızda zaten bir «çirkinlik» fikri bulunuyor, yoksa böyle bir karar verilmezdi. Fakat «güzel» olsun, «çirkin» olsun, hep «tao»dan yani «tabiat»tan olur. İnsan için «tao»ya uymak mecburiyeti varken, şeyleri «güzel» veya «çirkin» diye ayırmak ne lüzumu vardır? Sözün kısacası, her şey olduğu gibi bi-

rakılmalı, her hangi tabiattan olmayan çaba veya tesis hep mânasızdır.

Yukarıda belirttiğimiz gibi, Lao-Tzu en çok «Tao(tabiattan)» a değer verir. Bir şey «Tao» ya uyarsa, «tabiat»tan olursa, onu doğru olarak kabul eder. Bu tabiata dayanan «doğruluk», Konfüçyüs'ün söylediği ahlâk ve vicdandaki «doğruluk» tamamen değişiktir.

Taoizm'in teşekkülünde bir dâhi daha vardır, adı Chuang-Tzu (M.Ö. 370? - 300?). Chuang-Tzu (sözcükten anlamı: Üstad Chuang) hayatı hakkında bilgilerimiz fazla olmadığı halde, milâttan önce dördüncü asırda böyle bir filozof yaşadığı şüphesiz diyebiliriz. Çünkü resmî Çin vakayiname-sinde ondan bahsediliyor. Bugün Chuang-Tzu adı altında toplanan otuz üç babdan ibaret eden büyükçe bir eser vardır. Fakat bu otuz üç babdan yalnız ilk yedisi Chuang-Tzu'nun öz kaleminden olduğu kabul edilmektedir. Geri kalan yirmi altısı belki sonradan uydurulup ilâve edilmiş Çünkü üslûp bakımından bunlar, öncekilerinden farklıdır. Chuang-Tzu'nun eseri de birkaç kere İngiliz diline çevrilmiştir. Metinleri, Lao-Tzu'kine nispeten biraz daha kolay anlaşılabilir.

Chuang-Tzu da Lao-Tzu gibi, «Tao»yu ileri sürdü, ama «Tao»yu canlandırmış bir şekilde. Chuang-Tzu'ya göre, «Tao (tabiat)» yalnız kendiliğinden olmak değil, aynı zamanda da devamlı bir akış halindedir. Yani bütün mahlûklar kendi tabiat (Tao)larına göre durmadan tahavvül eder ve tahavvüllerle meydana (dünyaya) gelir, meydana (dünyadan) kaybolur. Biz tahavvülle tesadüfen insan olarak meydana geldik, bir gün gene diğer bir tabiat değişimiyle gideceğiz. Belki diğer tahavvülle birer bitki veya hayvan olabiliriz. Kim bilir? Tabiat tahavvülleri idare eden bir âmil bulunur herhalde, yalnız hiç görülemez. Bu âmil de kâinatı yaratan olmalıdır.

Chuang-Tzu'ya göre, kâinatı asıl yaratan bir «Gayrı-Varlık» olsa gerek. Çünkü, varlık (mahlûk)ların meydana geldiğinden önce var olan şeyler bulunsaydı, demek bu yaratıcı şeylerden evvel gene başka yaratan «varlık»lar olacaktı ve onlardan önce yine başka... Eğer böyle devam ettirilse, çıkmaza girmiş olur. Onun için, hiç yoktan var olan şeyleri (mahlûklar dahil) yaratan bir «Gayrı-Varlık» olduğu kabul edilmeğidir. Bu «gayrı-

Varlık» hiç görülemez, ama yok da denilemez.

Kâinatın kaynağı olan «Gayrı-Varlık», yani «Tao(tabiat)» tır ki her yerde, her mahlûkta bulunur ve bir «bütün» sayılır. İnsanın bilgileri ne kadar geniş olursa olsun, ancak «bütün»ün küçük bir kısmını anlayabilir. Kısmî bilgilerle evrendeki işleri görmek veya hadiseleri gözlemek tarafgirlikle sonuçlanır. Ve tarafgir olunca, daha da «Tao»yun hakikatını anlamazlar.

Evrende olup bitenler hep karşılıklıdır. Her şeyin bir başı bir sonu olduğu gibi, günün de gecesi ve gündüzü vardır. Bunlar hep tabii hadiseler olup durmadan tahavvül eder. İnsan hayatı da gece gündüz değişmesi gibidir. Eğer «dirim» gündüz demek ise, «ölüm»ün karşılığı gece olur. Onun için, «dirim (doğum)» sevinilecek bir şey değilse, «ölüm» de üzülecek bir şey olmaz. Çünkü bu, tabiattandır.

İnsan hayatı bir rüya gibidir, yalnız kimin rüyası uzun veya neşeli sürer, kimin kısa veya dertlerle dolu geçer. Hayat bir rüya olduğuna göre, ölümden sonra «uyanış» sayılabılır. Bazan rüya içinde yine rüya görülür. Acaba diri olanlar

şimdi «rüya» da mı? yoksa «uyanış»tadırlar mı? Bu mesele için Chuang-Tzu kendi tecrübesini anlatıyor :

Bir gün Chuang-Tzu uyuyorken, rüyasında kendinin bir kelebek olarak türediğini gördü. Bu kelebek, Chuang-Tzu'dan meydana geldiğini bilmeyerek keyifli keyifli uçuyordu... Âniden Chuang-Tzu uyandı ve keleşbeğı değil, yalnız kendini bulabildi. Chuang-Tzu şaşırıldı, acaba onun rüyasında keleşbeğı gördü mü? yoksa keleşbeğın rüyasında Chuang-Tzu görüldü? Chuang-Tzu kestiremiyor...

Chuang-Tzu'nun fıkrasında iki şey anlatılıyor : a) Biz şimdi —rüya sırasında— insanız. Kim bilir «uyanış (ölüm)»den sonra birer keleşbeğ olmaya lım? Zaten bu tahavvülde tesadüfen insan olarak meydana geldik. b) Gerek insan olsun, gerekse keleşbeğ olsun, «ben» gene «ben»im, hiç değişmeyen bir «benliğı» vardır. Yani evrende bulunan bütün mahlûkların kendi benlikleri (tabiatları) vardır, birbirine değıştirilemez.

Durum veya gerçek böyle olunca, insan ne ve nasıl davranmalı? Chuang-Tzu şöyle öğüt verir :

- 1) Hayat meselesine iyimser olmalı : Mademki «ölüm-dirim» sanki «gece-gündüz» dönmesi gibi, fazla aldırılmağa değer bir şey değildir. Bu tabii dönüşe önem vermeyen gerçek mutluluğa ancak kavuşabilir. Zaten önem verilse, verilmese neticesi aynıdır.
- 2) Fatalizme inanmalı : Hayat (rüya) daki iyilik, fenalık; zenginlik, fakirlik gibi hep doğuştan önce tesbit edilmiştir. İnsan kendi kaderini kökten değiştiremez, ama karşılaştığı her değişik durumlara göre ayarlanarak davranmalıdır.
- 3) Öznellik giderilmeli : İnsan bir şeye «evet» diye karar verirken, mutlak sebepleri vardır. Bu gibi sebepler ne kadar objektif olduğu iddia edilmişse de gene öznelciliğinden kurtulamazdı. Ancak her yaratığın «Tao (tabiat)»ına göre verilen karar doğru olabilir. Meselâ, herkes tarafından güzel diye kabul edilen bir kadın, hoşlanılır. Fakat bu kadın ne kadar güzel olursa olsun, kuşlar veya diğer hayvanlar onu görünce gene kaçar. Yine insanoğlu rutubetli ve alçak yerlerde uzun

müddet oturursa, romatizma hastalığına tutulur. Buna karşı, bazı hayvanlar ancak böyle yerlerde yaşayabiliyor. Eğer insan ağaçlar üstüne çıkarsa, belki düşer diye korkar. Fakat maymunlar bundan hiç korkmaz... Demek ki dünyevi «doğru-yanlış»; «güzel-çirkin», «zengin-fakir» v.s. ayırım hep öznelciliğin eserleridir. Bunlar giderilmelidir.

- 4) İhtiraslar azaltılmalıdır : Dünyada olup biten kavgalar, çatışmalar, savaşlar hep şöhret ve zenginlikler yüzünden gelir. İnsan, şöhret ve zenginlikler peşinde koşarsa, mutlak üzüntülerle, dertlerle karşılaşır. Mutluluk ve huzur içinde yaşamak isteyen ihtiraslardan uzaklaşmalı. Aşırı arzuları olmayanın derdi de olmayacaktır. Madem ki insan dünyada bir «rüya» halinde gibi ve dünyada kesin ve ebedi bir şey yoktur, ne diye muvaffakiyetler peşinde koşulsun? Hele «bir şeyin tam tepesinde duranlar uzun ve sağlam duramazlar!»
- 5) Ayırım bulundurulmaması : Bütün mahlûklar, gerek insan, gerekse hayvan

veya bitki olsun, hep bu evrenin birer ferdi olup kendi «Tao (tabiat) ına göre yaşıyor ve yaşamalıdır. Her hangi «Tao»ya aykırı bir zorlama mânasız ve yanlış sayılır. Mesele, kartallar bulutların üstüne çıkarak uçar, fakat güvercinler ancak ağaçların biraz yüksekliğine çıkarak uçabilir, zorla bulutların üstüne çıkarılamaz ki. Buna rağmen, kartallarla güvercin arasında bir ayırım yapılmak doğru değildir. Çünkü ikisi de kendi «Tao (tabiat)»ı ve meziyeti vardır.

Yukarıda gösterdiğimiz gibi, Lao-Tzu'nun ve Chuang-Tzu'nun fikirleri hep menfidir. Onlar yalnız ruhanî serbestlik ve huzurlukla ilgilenirler. Peki, onların hedefi nedir? Bu karşılıklı dünyevî olay ve görüşler (güzel-çirkin, doğru-yanlış, ölüm-dirim, zengin-fakir,...vs. fikirler) den kurtulup «şartsız kayıtsız ruh dünyasında» kendi yetinebilme, işte Lao-Tzu ve Chuang-Tzu'nun idealidir.

Taoizm, milâttan önce 300 yıllarında Lao-Tzu ve Chuang-Tzu'nun eserlerine dayanarak oluşmaya başlamış ve taraftarları gittikçe çoğalmıştı. Her hangi ayırımı reddeden Tao-

izm filozofları şiddetle diğer Çin felsefe okullarına, bilhassa Konfüçyüs felsefesine hücum ediyorlardı. Çünkü Konfüçyüs felsefesinde çeşitli ayırımlar mevcuttur. Ayrıca, Konfüçyüs felsefesine göre, iyi tanzim edilmiş bir idare sistemi, halka muhakkak yararlıdır. Fakat Taoizm filozofları buna karşı çıkıyorlardı, çünkü böyle tabiatın olmayan bir sistem halka yaramaz, dokunur diye iddia ediyorlardı.

Tabiata dayanan ve bütün mahlûkların eşit olduğunu kabul eden Taoizm, milâttan sonra ikinci asırda bir din oluşmaya başladı. Chang-Tao-Ling adındaki bir zat, Lao-Tzu eserini kutsi kitap olarak yeni bir din mezhebi kurmuştur. Bu mezhep gittikçe Budizm ve Konfüçyüs felsefesinden etkilenerek karışık ama rağbet görülen bir din olmuştur. Taoizm, T'ang sülâlesi (618-906) nde bir devlet dini olmakla beraber Lao-Tzu, Chuang-Tzu ve diğer Taoizm bilgeleri fermanla erenler arasına katılmıştır. Onuncu yüzyıldan sonra devletin desteğini kaybeden Taoizm, gene gelişmeye devam ederek Çin'in büyük dinlerinden olmuştur.

Genel olarak Taoizm'e tapan-

ların başlıca hedefi uzun süren bir ömür edinmektir. Bu hedefe varabilmek için, bir manevî huzura sahip olmaktan başka özel beslenme düzeni ve beden terbiyesi de ister diye inanırlardı. Manevî huzura kavuşmak üzere yüksek dağlara veya sakın ve kimse-siz yerlere gider, oralarda yalnız kalır ve kendini terbiye ederlerdi. Boş vakitleri değerlendirmek için manzaralara göre resim de yaparlardı. İşte bu sebeptendir ki, Çin'de manzara resimciliği eskiden beri çok gelişmiş bulunuyor. Ayrıca Çin'de yüksek tepelerde bazan Taoizm mabetleri görülmektedir. Bunlar da eski Tao'cular (dervişler) tarafından yapıldı.

Özel beslenme düzeni için, Tao'cular sıhhi yiyecekleri ararlardı. Tabiatın olan her şey güzel olduğuna göre, Tao'cular nebattan gıda seçer ve Budizm'in tesiriyle hiç et (balık eti dahil) yemezlerdi.

(NOT : Bugünkü Tao'cular her şey yiyor, içki de içiyorlar).

Beden terbiyesine gelince, Tao'cular da «tabiat»a göre çok yavaş ve yumuşak bir takım boksörlük geliştirdiler, adı : Tai-Chi-Chuan (anlamı «Mutlak Boks»). Bu yavaş

tempo ile hareket edilen «boks», aslında yumruk dövüşü değil, bir çeşit «cimmastik» gibi görünür, arasındaki fark cimmastik sırf vücut hareketlerinden ibaret; «Tai-Chi-Chuan» ise, daha çok irade ile ilgilidir. Yani «Tai-Chi-Chuan» tatbik edilirken, insanın iradeleri değişen vücut hareketlerinde toplanır. Öyle ise hem vücut terbiyesi, hem beyin talimi olur demektir. «Tai-Chi-Chuan» bugün hoşlanılan bir «cimmastik»tir, bilhassa orta yaşlı ve yaşlılar tarafından sevilmektedir. Onlar sabahleyin erken kalkar, parkta veya evde şöyle yarım saat kadar «Tai-Chi-Chuan» yaptıktan sonra işe giderler. Taiwan'da bulunan bir çok «gâvurlar (ecnebler)» de böyle entere-san «cimmastik»e merak ediyorlar ve parkta düzenlenen grup tatbikata katılıyorlar.

Sözün kısacası, Taoizm (gerek felsefesi, gerekse dini) Çin tarihi ve kültürünün gelişmesinde büyük rolü vardı. Taoizm kurucuları Lao-Tzu ve Chuang-Tzu'nun fikirlerinden bazıları, gerçekçi gözü ile bakılırsa, «saçma» veya «karamsar» olarak sayılmış olabilir. Ama Taoizm'deki iki temel ilke, «Tabiata Dönmek» ve «Bütün mahlûk Eşit Olmak» artık gittikçe önemsenen konu

olmaktadır. Örneğin : Bazı kaybolmak üzere hayvanların korunması; tabii manzaraların muhafaza edilmesi; havanın kirlendirilmemesi...

Bazı Çinlilerde şöyle bir deyiş dolaşıyor: «Konfüçyüs felsefesine iş görün, ama Taoizm'e göre boş vakitlerinizi değerlendirin!» Buna ne dersiniz?

Evren, İnsan, Mason

Sinan GÜR MEN

Başlangıçta büyük patlama vardı. Enerji dolu ateşten bir top patladı ve dışa doğru yayıldıkça soğumaya başladı. Yaradılıştan yüzde bir saniye sonra evrenin sıcaklığı yüz milyar santigrad derece, yoğunluğu da suyun dört milyar katı idi.

Parçacıklar önce enerjiye sonra yeniden maddeye dönüşerek yayıldı. Üç dakika kırk altı saniye sonra bu parçacıklar hidrojen ve helyum çekirdeği oluşturacak denli sıkıştılar. Yarım saat sonra hidrojenin dörtte biri helyuma dönüştü ve böylece evrenin kimyasal yapısı tamamlanmış oldu.

Sonra yaradılış yavaşladı. 700.000 yıl sonra evrenin sıcaklığı 4.000 dereceye düştü. Bu arada evren sürekli olarak genişledi. Çekirdekler ve elektronlar birleşerek kararlı helyum ve hidrojen gazları oluşturdular. Daha sonra gaz bulutları birleşip kaynaşarak yıldızları ve galaksileri oluşturdular.

15-20 milyar yıl sonra, yani günümüzde, bu en eski ve ilkel nesnelerin ürünleri olan ve her biri yaklaşık 100 milyar yıldız içeren 100 milyar galaksi gökyüzünü sarmış bulunuyor ve tüm bu galaksiler evren genişledikçe birbirinden uzaklaşıyor...

Bu senaryo son on beş yirmi yıldır işleniyor ve günümüz gök bilimcilerinden buna inanmıyanı yok gibi.

Evrenin biçimi ve geleceği ile ilgili varsayımlar değişik :

Varsayımın birine göre evren sonsuza değin her yöne uzanan bir semer yüzeyine benzetiliyor ve biçiminin bu şekilde olmasıyla evrenin sonsuza değin genişliyebileceği sanılıyor.

Evreni şişen bir balon yüzeyine benzeten diğer varsayım, merkezsiz, kenarsız, sonlu boyutlara sahip olması, bir noktadan hareketle devamlı bir yöne gidilerek aynı noktaya dönülmesini gerektiriyor ve de ömrünün 100 milyar yıl sonraki büzülmeye sona ereceği varsayımı ile noktalanıyor.

Evren hakkında elde ettiğimiz bilgi kırıntıları çok şaşırtıcıdır. Son yıllarda 16 milyar ışık yılı uzaklıklara kadar yayılan ve «quasar» diye adlandırdığımız yıldızların bazılarının ürettiği enerji yüz galaksideki on milyar yıldızın ürettiğine eşittir ve bir saniyede uza-ya gönderdiği enerjiyi elektrik enerjisi olarak tüketmeye Dünyamızın ömrü yetmez. Tesbit edilen en büyük yıldızın çapı Güneşten 580 defa, hacmi Dünyadan yaklaşık 200 trilyon defa büyüktür.

Yine son yıllarda farkettiğimiz nötron yıldızları «pulsar» lar kendi etraflarında saniyede otuz defa dönebilmektedirler. Özgül ağırlıkları bu güne kadar bilinen hertürlü maddeninkinden çok daha fazladır. Bir santimetreküpünü tartmak için terazinin öbür yanına Dünyadaki tüm gemileri tam yüklü olarak yığmak gerekebilir; zira bir milyar ton, pulsarda bir çay kaşığına sığmaktadır.

Uzayda tesbit edilen kara deliklere gelince her türlü maddeyi, hatta ışığı çekip yok ederler. Kaliforniya teknoloji enstitüsü bilimlileri : «Bir kara deliğin içini görmemize hiç bir zaman imkân yoktur ve burada neler olup bittiğini asla öğrenemeyeceğiz; zira kara delikten bize bilgi verecek her hangi bir şekilde enerji çıkmamaktadır» demişlerdir.

Kardeşlerim, bu günkü bilgilere göre size evrenin bilinen boyutlarını şu şekilde canlandırabilirim : Evrenin bilinen sınırını Dünyadan 144 milyon kilometre uzaklıktaki Güneş mesafesine indirirsek, Samanyolumuzun çapı yedi yüz kilometreye, bize en yakın yıldızın uzaklığı otuz metreye, Dünya Güneş uzaklığı onda bir milimetreye inecek, Dünyamız yüzde bir mikron çapında olacak-

tır ki artık o zerreciği inceliyecek mikroskopyu varın siz seçin. Bir de kendimizi kainatın merkezi sanmıştık...

Evrende hayatın gelişebileceği gezegenlerde şöyle bir göz atalım: Eğer bilginlerin, yıldızların ortalama sekiz on gezegeni olduğu görüşünden hareketle, gezegenleri milimetre küpe 4-5 tane düşecek kum iriliğinde düşünürsek, yalnızca kum iriliğindeki bu gezegenleri bir araya toplamak için 50.000 metre karelik bir alanda çatisı 400.000 km. uzaktaki ay'a kadar yükselecek bir aydelen depo inşa etmek gerekir. Dünyamız bu depo içindeki tek bir kum tanecığıdır; önemini görebiliyor muyuz?

Bu müthiş kum deposundaki taneciklerin ne kadarında akıllı varlıklar vardır? Milyarlarca yıllık bir süreç içinde, tasarladığımız, hatta tasarlamadığımız ölçü ve türlerdeki uygarlık patlamalarının ne kadarının şu yaşadığımız asırlara rastladığını bilemiyoruz; belkide hiç öğrenemeyeceğiz.

İyimser formüllere göre her yüzbin yıldızın tek bir gezegeninde, yani kum deposunun milyonda birinde gelişmiş uygarlık bulunması halinde evrende yüz trilyar, Samanyolumuzda bir milyon gelişmiş uygarlık olması gerekir. Bu en iyimser tahmin, bize komşu uygarlığın, ışığın ortalama 250 yılda katedeceği uzaklıkta olması demektir. Bizim bu günkü en büyük başarımız insansız bir aracı, yıllar süren bir yolculuktan sonra bu uzaklığın milyonda birine göndermek oldu. Bazı bilim adamlarının pembe hayallerindeki ışığa yakın hızda yol alan uzay gemileri, bu günkü bilgi ve tekniğimizin çok, pek çok ilerisinde...

Yapıları bize benzer, ya da hayal edemeyeceğimiz kadar farklı yakın komşularımız sulhçu olmak kaydı buyursunlar. Biz henüz çıkamıyoruz, onları bekleriz. Zira küçük Dünyamıza gelebilecek sulhçu zeki ve ileri varlıkların öğretisine ihtiyacımız var.

Bu tür komşu ziyaretlerinin yapıldığına dair bazı emareler de yok değil. Dünyanın en büyük araştırma gücüne, sivil ve askeri danışman ordusuna sahip Amerikanın bir önceki başkanı Carter, uzaydan gelen araçların gezegenimizi ziyaret edebileceğine inandığını söylediğinde, bu konuda tesadüfi bir kanaat seçmiş sade bir Dünyalı değildi.

Henüz evrenin sırlarını çözememişken, insanın evren ötesi spe-

külasyonuna girmesi, günümüze kadar hayal üzerine hayal kurduğu, az bilip çok uydurduğu evrenden dikkatini evren ötesine çevirmesi için zaman henüz çok erken. Ancak, evrenin oluşumunu hazırlayan o büyük patlamanın evren ötesindeki önemsiz bir olay, hatta belkide küçük bir yapay deneme, ve evreni, evren ötesi boyutların önemsiz bir parçası olarak düşündüğümüzde yine uydurmuş, ama her şeyin evren sınırlarında bitmeyip, ötesinde, evrenin oluş nedeni, daha büyük, çarpıcı ve renkli bir alemin varolabileceğininde altını çizmiş oluruz.

İnsan. Dünya diye adlandırdığımız kum tanesindeki diğer canlılar arasından sivrilip evrensel uygarlık otobanına çıkmak için yol arıyan akıllı varlık. Evrensel ölçüdeki değerini bilemiyoruz. Fırsat olmadı henüz evrendeki diğer akıllı varlıklarla karşılaştırmasını yapmaya. Günü gelirse, anlarınız akıllı varlıkların evrensel sınıflandırılmasına göre standart üstümü, yoksa, standart altımı olduğunu... Biz tanıyoruz insanı, yakından biliyoruz onu; hataları, zaafı, yetenekleri, meziyetleri ile, insanın varabildiği en mükemmel ölçü ile, masonik ölçü ile değerlendiriyoruz onu. Hatta bir bölümünü masonik seralarda geliştiriyoruz. Onların masonik standardı aşmasına, insanı aşmasına çalışıyor, yükseltiyoruz bu defa masonik standardımızı ya da çitımızı o en yükseğe ulaşmanın vardığı noktaya. İnsan biziz...

Şöyle bir geriye dönüp, insanın bu güne kadar ne yapıp ne ettiğine bir göz atalım isterseniz.

Dünyamız beş milyar yıl kadar önce oluşmuş. İnsanımsı canlılar bir kaç milyon yıl önce ortaya çıkmış, bilen insan homo sapiensin gelişimi ise yüzbin yıl kadar önce gerçekleşmiş.

Eğer Evrenin bu güne kadarki ömrünü yüz yıla indirirsek, ilk insanımsı australopitekus'lar bu yüzyıllık ömrün son üç dört gününde, bilen insan homo sapiens son üç dört saatinde ortaya çıkmış, Mısır medeniyeti ve günümüze kadarki sonrası bu yüz yıllık ömrün son on beş dakikasında yaşanmış olur. Evreni ne kadarda bekletmişiz, halbuki o da sırf bizim için oluşmuştu...

Ülkemizde ya da başka ülkelerde, kum tanesi Dünyamızdaki uygarlığın gelişimini sergileyen müzeler Mezopotamyayı, Mısır, Yunanı, Romayı, Ortaçağ, Rönesans ve yakın çağ, araçları, eşyaları, sanatları ile tanıtmaya çalışır. Biz burada bu gelişmeyi in-

sanın evreni düşünüşündeki değişimle gözliyelim. Zira evrendeki bir uygarlığın alt uygarlık düzeyinden çıkarak evrensel uygarlığa dönüşmesi çanak çömlekle değil evreni tanımaya, kavramaya, bilimsel olarak araştırmaya başladığı, bilgilerden gerçekçi değerlendirmelere ve yorumlara geçebildiği noktadan başlar.

Bundan yaklaşık 450 yıl önceye, ünlü astronom Copernic'e kadar insan küçücük Dünyamızı evrenin merkezi olarak görürdü.

Hintlilerin en eski kitaplarından, İsadan 3000 yıl önce yazıldığı sanılan Veda'larda, evrenin Tanrının kurban ettiği ilk insan Purusha'nın bedeninden çıktığı, bu varlığın başı gök, bunu hava, ayakları Dünya ve diğer organları ile dört bölüm halinde oluştuğu ileri sürülmüştü.

Eski İran'da milattan bin yıl önce Zerdüş, çok tanrıcılık yerine ilk kez «tek tanrı» ilkesini ortaya atarken bu tek tanrıyı ateş sembolü ile göstermiş ve ateşe saygıyı ana görev olarak herkeze belletmişti. Zerdüş'e göre herşey ateşten varolmuştur ve ateşte kaybolacaktır. Eski Yunanda Thales, suyu, sıvı olanı, arkhé, her şeyin başı, kökü, ilkesi sayar. Onca herşey sudan başlar, yine suya döner. Düz bir tepsi olan «yer» sonsuz okeanos'ta yüzer. Sulak yerde, deniz kıyılarında yaşamış olan Thales için evren işte böyledir.

Anaximandros'a göre yer, bir silindir, yuvarlak bir sütun biçimindedir; boşlukta serbest olarak durur, gök'te yerin etrafında döner.

Pythagorasçılar, ilk defa olarak, yeri evrenin merkezi olmaktan çıkarmışlar, onu küre şeklinde düşünmüşler, yerin evrenin ortasındaki görünmeyen merkezi ateşin etrafında dolandığını söylemişlerdir. Bu görüş insanlığın Copernic'e kadar, yaşadığımız evren konusunda ulaşabildiği en akıllıca yaklaşım, en aydınlık nokta olabilmıştır.

1304 yılında Alman rahibi Freiberg'li Theoderich, gök kuşağı elde ettiğinde Tanrıyı tedirgin etmekten korkmuştu; zira kitaplarda açık seçik Tanrının gök kuşağını insanlarla olan bağlılığının bir işareti olarak yarattığı yazılıydı. İnsanlar Tanrının sırlarına karışabilirler miydi? Theoderich'den üç asır sonra bile, bazılarınca tanrısal sırlara daha fazla burnunu sokan Descartes, bulgularını yayınladığı kitaba adını koymıyacaktı.

Nihayet Copernic'le insan, o zamana kadar ucunu bucağını bulamadığı, sonsuz denizlerde yüzdürdüğü, ya da evrenin merkezi ve oluş nedeni sandığı, kum tanesi gezegeni ile ilgili ilk ciddi bilgiyi ediniyordu: Dünya evrenin merkezi olup Güneş onun etrafında dönmüyor, tersine, Dünya Güneşin etrafında dönüyordu. Ne var ki, bu defada Copernic Güneşi evrenin merkezi sanıyordu ve bu yanlış teori, fotoğrafın ve 20. yüzyılda güçlü teleskopların devreye girmesine kadar herkeze benimsenecekti.

20. yüzyılla birlikte insan büyük bir ilgi ile başını uzaya çevirmiş, evrenin büyüklüğünde kendi küçüklüğünü keşfetmiş, küçük gezegenine kapalı, az gelişmiş bir düşünen canlı olmaktan çıkarak, uygarlık gelişimi ve evrensellik yolunda ilk küçük adımlarını atmıştır.

İşte evren açısından Dünya tarihinin özeti...

Şimdide evrenden görünüşüyle insanın tarihini tenkit edelim mi? Utanç verici - insanlık uyumuş... Geriye baktığımızda, cehaletle sulandırılmış, taassupla bulandırılmış bölük börçük bilgi parçacıkları dışında, harikalar attığımız birkaç Dünyanın yedi harikasından, birkaç Platondan, birkaç Leonardo'dan ya da Beethoven'dan başka bir şey göremiyoruz. Sadece son çeyrek asırda gerçekleştirilen buluşlar, insanın katettiği yol, insanlığın oluşumundan son çeyrek asır öncesine kadar gerçekleştirilebilenlerden ve aldığı yoldan kat be kat fazladır.

Olsun olsun da birkaç yüz kişi bilgi ve çalışmalarını birleştirmişler, olmuş Sümer medeniyeti, ya da Mısır medeniyeti. Hadi diyelim bir kaç bin kişi birleşmişler, Yunan ve Roma ortaya çıkmış... Gerisi?

Yüzlerce asırdır insan her zaman kafasına geçireceği bir konfeksiyon inanç bulmuş, sormamış soramamış, düşünmemiş düşünememiş, araştırmamış araştıramamış, bilgi ve zekasını birbiri üstüne birleştirmemiş birleştirememiş, asırlar ve asırlar çarçur olmuş, heba olmuş.

Bundan 30-40 yıl önce Anadolu köylerine gittik, 7 asır önce bıraktığımız yerde bulduk. Hiç gitmeyip 27 asır sonra gitseydik onları yine tarlalarını öküz ve sabanla sürer bulabilirdik. Bundan birkaç yıl önce, Okyanus adalarından birinde, maden devrini yaşayan bir kabile bulunmadı mı?

Futbol ekip işidir, kollektif oynanır. Uygarlık da öyle. Son birkaç asırdır, ekonomik, sosyal ve politik ortamında zemin hazırladığı kuluçka döneminden sonra, insanlık gelişiminde 20. yüzyılın başından itibaren giderek artan önemli bir hızlanma başladı. Bir kaç milyar nüfuslu gezegenimizde önceleri onbinler, giderek yüzbinler bu gelişimde rol aldı. Bu gün çoğunluğu belirli bir kaç ülkede yoğunlaşmış belki bir kaç milyon insan, ekip çalışması yapan bilgin, araştırmacı, teknolojiyi yeni ufuklara yönelten politikacı, devlet adamı, buluşları insan refahında kullanılan müteşebbis ve yönetici insan, milyarlarca insanı uygarlık yolunda sırtında taşıyor. Ama nereye?

İnsan, tüm insanların akılları ile yaşayıp, ekip çalışması yapmalarını sağlayacağı itici gücü ve büyük gelişme potansiyelini nihayet farkedebildi, ancak, ne yazıkki o boşa harcadığı, havanda su dövüp yerinde saydığı çağlarda, beceriksizce yanlış oluşturduğu müesseseler, düşünce ve inançlar, dar görüşlülük, onun en akılcı ve aydınlık uygarlık yolunu bulmasını engelliyor.

Bu gün, uygarlık yolunda kaçırdığı trenin pek gerilerinden dahi olsa arkasından gitmeye niyetlendiği asırda, insan iki büyük savaş gördüğü gibi, köklü bir manevra yapamadığı taktirde bir üçüncüsüne, en yakıcı en yıkıcı, en acılı katliama, belkide gelişmede lokomotif olan büyük devletlerin tahrip olup dinamizmlelerini yitirmelerine, Dünyanın yeniden duraklama ve uyuklama dönemine girmesine neden olabilecek, büyük bir atom harbiyle olan randevusuna doğru, çaresiz, dolu dizgin gidiyor. Bu savaştan kaçınamazsak tesadüflerle yönelmiş, kötü bir gelişme güzergahı seçmiş olan insanlık bunu cezasını hak etmediği ölçüde ağır ödiyecek. Nihayet baharı görüp çiçek açan ağaçları bir don tehdit ediyor. Bilim, tam geometrik büyümeyi keşfettiği çağda yanlış teşkilatlanmış geçmişin hatalarını düzeltmemiş, kişi zaaflarının, komplekslerinin, hırs ve egoizminin büyük bir görüntüsünden başka bir şey olmıyan, evrensel çağın değil, geçmiş çağların müesseseleri olan devletlerin elinde insanlığı ölümle tehdit ediyor. İşte burnundan kıl aldırılmıyanlar, işte menfaat uğruna yakınlarına ihanet edenler, işte tanrısızlar, işte içten pazarlıklılar, fırsatçılar, egoistler, gaddarlar, başkasının malına göz dikenler, hepsi at meydanında...

İnsanlar, milli şuur ve gururlarını, din ve mesheplerini istedikleri

gibi yaşatmakta özgür olarak, hiç bir devletin egemenliğinde olmadan, kardeşlik ve eşitlik anlayışı içinde Dünya birliğine varabilecekleri güne kadar rahat yüzü görmeyecek. Bu süre ne kadar uzarsa o kadar kan görülecek, acı çekilecek, uygarlık yolunda duraklama, sapma, geriye dönüş ihtimali insanlığı tehdit edecek. İnsanlığı, sulh içinde, maddi manevi engelsiz geometrik gelişmenin hüküm sürdüğü, evrensel uygarlık otobanına ulaştıracak kavşak çok uzakta olmamasını dileriz.

Mason insanın son asırlardaki uygarlığa doğru uyanışında mutlaka rol aldı. Zira mason gelişmeyi başlatan ülkelerde yoğunlaşmıştı ve mason, deneyleri yapan bilim adamları, kanunlar yapan hukukçular, sağ duyuyu temsil eden devlet adamları, sanayii kuran müteşebbisler arasındaydı.

Masonlar, hatta mason olmadan masonik gelişimi gösterenler, insanlık dahada kötü bir yol seyredecekken, onu hiç olmazsa bu günkü yola yönlendirebilenler arasındadır.

Mason olmadan masonik gelişme gösterenler diyorum, zira masonluk sadece insanın yükselişi arayışı demektir.

Masonluk, akla, iyiye, doğruya, güzele, tolerans, sevgi ve tüm erdemlere yönelik ve her gün bu yolda biraz daha ilerleyişteki metodizmdir.

Masonluk, Dünyayı aydınlığa götürmede çalışkan, masonik ideallerin insanlığa yayılmasında doğurgan olmak demektir. Masonik idealler tüm insanlığa açıktır. İnsanlar mason olmadanda masonizmin önerdiği yolda ilerleyebilirler. Ancak, bizim bu mabette bir araya gelmemiz, aramıza girebilecekleri özenle seçmemiz, devamlılığı ısrarla istememiz, masonik gelişme gösterebileceğine inanarak ve güvenerek içimize aldığımız biz masonların, toplum içinde dağılıp kaybolacakları ve içlerindeki potansiyeli heba edeceklerine, yoğun bir şekilde birbirlerini eğitmeleri, etkilemeleri, güçlendirmeleri doğuştan gelen insanlık zaafınının bir daha ortaya çıkmasına izin vermemeleri içindir.

Ketumiyetimiz, disiplinimiz, kiskançlıkla koruduğumuz, masonlukla ilgili yazılı ya da yazısız her şeyimiz ise, saflığımızı korumak, hiç bir zaman dejenere olmamak için seçtiğimiz bir methodur.

İçimizden geçirenler olabilir : İnsanlığın daha önce gelişmesi, daha iyiye yönelmesi gerekirdi de, peki niçin masonluk yönlendirici eylemde bulunmadı?

Hayır masonluk kulis yapan, taraf tutan, hakem olan, fikir misyonerliği yapan, kampanya açan, kamu oyu oluşturan bir eylem cemiyeti değildir. Öyle olsaydı çoktan ömrü dolmuş, idealleri ile birlikte tarihin karanlığına gömülmüş olurdu. Oysa masonluk kendini hiçbir din, ırk, millet ve siyaset çatışmasına angaje etmeyen, insanların yine insanlar arasında yarattıkları yapay fırtınaların uzağında ve hepsinin üzerinde tutmasını bilen bir okuldur. Öğrencileri masonları bir ömür boyu eğiten, başarıları kendisine maledilmeyen, ve hiç bir zamanda bunu beklemiyen, insanın kurabildiği en büyük ve şerefli okuldur. Onun içindir masonluğun insanlık tarih ve gelişimine katkısı Dünya kamu oyunca açık seçik görülmez, gelecekte de görülmeyecektir. İnsanları eğiten, mükemmele yönelten masonluk olumlu eylemleri gerçekleştiren insanlar olacaktır.

Ve, sözünü ettiğimiz masonluğu yeni bir görev daha bekliyor : Öğrencilerini evrensel çağa hazırlamak...

Uyanık olmalıyız. Gücü ile, yıkıcılığı ile, fayda ve zararları ile atomu parçaladığımızdan, uzayı tanımaya başladığımızdan, onu keşfe çıktığımızdan beri yeni bir çağ doğdu; belki insanlar farkında değil ama o çağ hükmünü sürmeye başladı bile. Adı ve başlangıç yılı ilerde konur biz şimdilik evrensel çağ diyelim.

Artık düşünce sistemimize evrenin boyutlarını da dahil etmeli insanın gelecekte ulaşacağı evrensel uygarlık düzeyini şimdiden görebilmeliyiz. Kavramlarımızı geliştirmeli, çağımızı aşmalı, Dünyamıza geçmişin gölgesinde ve ayağımızda ona bir yerlerden bağlı olduğumuz paslı bir zincirle değil, başımızı ilerden geriye çevirerek bakmalı, dünün değil yarının insanı olarak bu günü yaşamalıyız.

İnsanın evrensel uygarlığına inanmalı, bu uygarlığın yolunu açmalı, düzenlemeli, engelleri ortadan kaldırmalı, kafası karışan insanın onu dinamitlemesine, yolundan geri dönmesine fırsat vermemeli, onun temelini atan mimarı olmalıyız.

Siz, insanın evrensel uygarlığının öncüleri, yarının mimarları, güç ve ilham kaynağımız Evrenin Ulu Mimarı yardımcınız olsun.

Psikolojik olay olarak Ritüelimiz

Derleyen : Bestan CANKAT

(Mehmet Fuat Akev tarafından Humanitas Locasında yapılan konuşmadan derlenmiştir).

Şeklen bazı değişikliklere uğramış olmakla beraber, 1717 de kuruluşundan beri Hür Masonluğun kullandığı ritüel spiritüel kapsamı bakımından hiç değişmemiştir. Gayet doğaldır ki 1717 de bu ritüel hiç yoktan var olmamış ve yapılan araştırmaların gösterdiği gibi yüzyıllara varan devamlı değişikliklerin sonucunda bugünkü şeklini almıştır. Masonik Ritüelin en eski gizli derneklerin gelenekleri ve sembollerine ve İlk Çağların filozoflarının öğretilerine hayret

edilecek kadar benzer taraflarının çok olduğu bilinmektedir. Hür Masonlukla bu gizli dernekler arasında herhangi bir ilişkinin bulunduğu ispat edilememiş olduğundan bu benzerlikler daha hayret uyandırıcı olmaktadırlar. Bu nedendir ki Masonlukla bu dernekler arasında yakın bir düşünce birliği olduğuna inanmamız gerekir.

Bu düşünce birliğinin mevcudiyeti ne şekilde açıklanabilir? Aklımıza ilk gelen cevap olay-

larda bilerek veya bilmeyerek aradıkları bir şeyi bulan insanların her zaman mevcut olduğudur. Şu halde, ritüelin bu insanların buluşlarını devamlı surette anlatmak istemiş olmalarından meydana gelmiş olduğu söylenebilir. Bununla ilgili olarak Prof. Carl Schneider «Tekrisin misteri (Mystères), özü ve etkileri» isimli kitabında : «Bu gayet basit tekrisin etkisi çok büyük olmuş olmalıdır. Evvelce konuşmalarında hiç te heyecanlı olmayan örneğin Çiçeron ve diğer bazı Yunanlı yazarlar gibi insanların mevcudiyeti bu hususa şahittirler.

Ancak, biz ilkönce Hür Masonluğun tarihine eğilelim ve 250 yıldan beri insanları Mason Mabedine çeken şeyin ne olduğunu kendi kendimize soralım. Bunun nedeni herhalde yalnız ne insan sevgisi, ne tolerans ne kardeşlik hissi ve ne de ritüellerimizde daima söz konusu olan insanın eğitilmesi konusudur. Bir ritüel kullanılmasına gerek olmadan birçok dernek bu faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Fakat bizler, bizden evvelki kardeşlerimiz gibi, bize bazı şeyler veren olayları orada bulduğumuz için Mabedin cazibesine kapılmaktayız. Ritüelimizi

«Barış ve Denge» veya «İç huzur» kavramları ile çerçevelemek istiyoruz.

Mabetteki çalışmalarımızda günlük hayatın karışıklıklarına daha iyi tahammül etmek ve dış dünyada hissetmemiş olduğumuz bir huzur havası teneffüs etme imkânı veren bir ortam bulmaktayız. Bu çalışmalar bize insan sevgisi, tolerans ve kardeşlik hislerimizin Hür Masonluğa katılmadan evvelkinden çok daha kuvvetli olmasını sağlamaktadırlar.

Ritüel bize kendi kendimizi tanımak ve geliştirmek için izlenecek yolu göstermektedir.

Ancak ritüelin yaptığı etkilerin her mason için aynı olmadığını da unutmamak gerekir. Fakat herbirimizin ritüele az çok kendimize mahsus bir düşünce getirdiğimiz, yani kişiliğimizden bir şeyler kattığımız da bir gerçektir. Bu ise tahlil etmek istediğimiz soruna yaklaşmamıza yardımcı olmaktadır.

Ritüelin insanlar üzerindeki bu özel etkisi acaba neye dayanmaktadır? Bu soruya bir cevap bulmak için ritüelimizin sembolizmini iki gruba bölmemiz gerekir.

Birinci grup Orta Çağ İnşaatçılar Birliklerine kadar dayanmaktadır. Bu grubun içinde çekiç, mala, cetvel, şakul ve tesviye aletini sayabiliriz. Fakat, çok daha eski bir geçmişe dayanan ve eski Çinde bile sembolik anlamı olan gönye ve pergel gibi semboller de vardır. Mamafih, bu iki grup sembol arasında kesin bir ayırım yapmaya imkân yoktur. Ritüelimizin bu kısmının ortaya çıkışının nedenini çalışmanın amacını bularak açıklayabiliriz. Bu amaç katedralerin inşasıdır. Operatif Üstat Mason bu sembolleri işçileri çalışmaya teşvik edecek birer araç olarak görmekte idi. Üstat Mason aynı zamanda «İnananlara Allahın öğretilerinin verileceği bir katedralin, Allahın bir evinin yapılmasına katkıda bulunuyorsunuz. Böylece, İnsanlık Mabedini inşa etmektesiniz.» diyebilme imkânı veren Ortaçağ inançlarına da dayanmaktaydı. Belki de Birliğin Üstadı çıraklarına ve kalfalarına bu şekilde hitap etmekteydi. Bu sözleri alkışlama babında işçiler aletlerini havaya kaldırıyorlardı ve böylece, bu aletler spiritüel bir anlayışın ifadesi olarak sembolleşmişlerdir.

Ritüelimizin ikinci bölümü en eski çağlara, kadim gizli der-

neklerde uygulanan Misterlere kadar dayanır. Bu bölümde güneş, ay, ışık saçan yıldız Süleymanın Mabedinde olduğu şekilde sütunların tanzimi ve kareli döşeme gibi semboller mevcuttur. Bir de üçgen ve uzun kare, karanlıklar içinde Nur'a doğru seyahatlar, güneş yönünde yürüyüş ve genellikle Nur'un çağrısı vardır. Ritüelimizin bu kısmında kozmik olayların içine gireriz. Ölüm ve yeniden dirilişin sonsuz ritmini, iyiyi, güzeli ve yaratma gücünü sembolize eden Nur'a doğru yürüyüşü yaşamaktayız. Böylece kosmosu meydana getiren esrarlı büttünde birleşen yaratılışın ham taşı olmaktadır. Ölümü bir hastalık veya, yaşayan herşeyin karşıtı olan bir yokolma olarak değil de devamlı şekil değiştirme olgusuna tâbi olan hayatın ayrılmaz bir parçası olarak tanımayı öğrenmekteyiz. Bu devamlı şekil değiştirme tablomuzda merdivenle sembolize olan ve bizi daha yüksek seviyelere çıkarmak şeklinde tezahür etmektedir. Bazı kimseler ritüelimizin bu kısmında en yüksek seviye olan Allah katına bir yaklaşma görmektedirler.

Ritüelimizin «ahenk» etkisinin zihnimizin romantik bir hayali olup olmadığını kendi

kendimize sorabiliriz. Bu sorunun cevabı olarak tanınmış bir psikolog ve psikiyatr olan C. G. Jung'un çalışmalarını zikredebiliriz. Bu bilim adamı hastalarının psişik denge-sizliklerinin nedenini rüyala-rında arayıp bunlardan şuur-altlarında gizlenen kompleks-leri ortaya çıkararak çok o-lumlu sonuçlar almıştır. Şizof-renik olaylara neden olan bu dengesizlikler böylece şuur-üstüne çıkarılmakta ve iyileş-me olmaktadır. İşte bu ahen-gin elle tutulabilir bir sonu-cudur. Hedefi psikoterapötik olan bu rüya tahlillerinin ri-tüelimizle ne ilişkisi olabile-ceği sorusu aklımıza gelebilir Jung psişik olarak sağlıklı o-lan insanların (ancak acaba psişik olarak sağlıklı olan in-sanlarla akıl hastaları arasın-daki sınır nerededir?) ateşli arzularının sembolik yazıla-rın görülmesi veya okunması ve Eskiçağ veya dinsel mister-lerin görüntüsü aracılığıyla yani Ritüellerle keşfedilip şuur-altından yüzeye çıkarıldığı sonucuna varmıştır. Bu suret-le bu arzular şuuraltına itil-mekden kurtulup doğrudan doğruya şuur ve ruh'a hitap ederek ahengi meydana geti-rirler.

Rüyaları tahlil ederken Jung çok defa birçok hastada bir-

birine benzeyen sorunlar oldu-ğunu farketmiştir. Diğer ta-raftan Jung bu vak'alara her devirde ve dünyanın her yerin-deki efsanelerde de rastlan-makta olduğunu da görmüş-tür. Jung böylece bir «toplu şuur-suzluk» «Toplumsal bi-linçaltı» ve bütün insanlığın mirasına ortak olduğu bir psişizmin var olduğuna inan-mıştır. O, bu sembollere «ar-şetip» adını vermiştir çünkü, ona göre, bu semboller insan ruhunda yaradılışından beri var olup zaman ve medeniyet-ler içinde değişmemişlerdir. Jung bu tezle ilgili olarak şu ilginç örneği vermektedir :

«Birden bire bir hayal gördü-ğü için kendini akıl hastası sa-nan bir profesörü çok iyi hatırlarım. Panik içinde bir kor-ku ile bana gelmişti. Kitaplı-ğımındaki dört yüz yıllık bir ki-tabı alarak içinde bulunan ve gördüğü hayalin tamamen ay-nı olan bir gravürü gösterdim ve : «Kendinizi hasta sanma-yın, gördüğünüz hayal dört yüz yıl evvel bile biliniyordu.» dedim. Bunun üzerine profe-sör bitkin bir durumda bir koltuğa kendini bıraktı ama tamamen normal haline dön-dü». Söz konusu gravür taç giymiş çıplak bir çifti göster-mekteydi. Erkek bir güneş sembolü üzerinde, kadın ise

bir ay sembolü üzerindedir. Biz Hür Masonlar bu resimde yaradılışın esası olan güneş - ay ikilemini aktif prensip - pasif prensip, erkek cinsiyeti, dişi cinsiyetini bulmaktayız. Bu prensipleri bütün Eskiçağ Misterlerinde ve değişik biçimlerde bile olsa, prens ve prensesler ve erkek ve kadın çobanların söz konusu olduğu masal ve esatirde de bulmak mümkündür.

«Arşetip» denilen sembollerde güneş ve ışık önemli rol oynarlar. İnsan rüyalarından geldiklerinden onları bütün misterlerde bulmak mümkündür. Gerçekten, hangi insan Nur'un cazibesine kapılmaz?. Çember ile kare bir diğer arşetip sembol örnekleridir. Bunlara «Gökyüzünün sembolü çember ve dünyanınki ise karedir.» diyen M. Ö. V. yüzyıldaki Çin bilginlerinin kitaplarında rastlanmaktadır. Diğer taraftan bu semboller aynı zamanda modern soyut resimlerde de görülmektedirler. Pitagordan sonra Misterlere giren sayıların sembolleri de arşetip sembollere örnek olarak gösterilebilirler. Jung tarafından yapılan rüya tahliillerinde bütün bu sembolere yer verilmektedir. İnsanın Kosmosun sırlarının aydınlatılması ve Allaha yaklaşma ar-

zusunun bir ifadesi olan bu cins arşetip semboller şuursuzca insan ruhundan, görülebilir ve hissedilebilir hale gelip aktif bir şekilde yaşatılabilen mitler, Misterler, dinler ve ritüellere yansıtılmışlardır. Bu şekilde yansıtılan şuursuz fikirlerden zihnin ahengi doğar ki bu prosesüs, hastalıklarının nedenlerini hastalarının şuursuzlarında keşfedip onları tedavi eden psikanalistlerin uyguladığı prosesüse paraleldir. Jung : «Semboller psişik çelişkileri halletmek ve onları birbirlerine yaklaştırmak için yapılan doğal gayretlerdir.» demektedir. Bu psişik barışmaya olan büyük arzumuzdan dolayı, yeni doğan çocuğun ana rahminden çıkarak Nur'a doğru gidip zamanı geldiğinde toprağa dönmesi gibi, Mabette güneşin hareketine uyarak yürürüz, Nur'a doğru yöneliriz. Böylece Mabetteki her çalışma yeni bir yaratıcı hareket olur.

Bu düşüncelerden sonra, ritüelimizin çalışmalarımızın hedefi olarak bize neden insanlığı gösterdiğini kendi kendimize sormıya başlarız. Hemcinsini sevmek, tolerans sahibi olmak, ve kardeşlik hisleri ile meşmu olmak hususlarının neden ritüelimizde bu kadar önemli yeri vardır? Bu

çalışmanın ilk sonuçlarından itibaren Hür Masonluğun ilk fikriyatında ahlâkla hiç ilgisi olmadığı, üyelerini «iyi hareketlerde bulunmaya» 'zorlayan hiçbir dogması olmadığı anlaşılmaktadır.

Ancak insan ruhundaki bilinç-altı (şuursuz) fikirlerin dışarı çıkarılarak ritüel aracılığı ile bilgi dünyasına aktarılması kendimizi tanımamızla mümkün olabilir. Bu düşünce ve hislerini tahlil etme kabiliyetinin mevcudiyetini anlamak çok etkileyici bir bulgudur. Sanki bir yabancıyı keşfediyormuşuz gibi kendi kendimizi anlarız. İşte bu kendi kendini keşfetme yolu üzerindedir ki insan kendini aynı işle uğraşmakta olan başka bir insanın, bir kardeşin huzurunda bulur.

Bu bir dogmanın değil ritüelin sonucudur. Böylece bizi insan sevgisinden toleranstan ve kardeşlikten ayıran mesafe çok azalır ve bunu aşacak adımı atmak kolaylaşır.

İlâhe Demeter «Eulesis» halkına teşekkür etmek için kızı Persefon'u bulan krala bir buğday demeti armağan eder. «Toprak» ana böylece kendisinden bir parçayı bulur ve bu olaydan velûdiyet meydana

gelir. İşte «Mister»lerin etkisi budur.

«Misterler» adlı kitabında Profesör Carl Schneider «Misterler»in insanları değiştirdiğine ve onları sosyal, insancıl, filozof yaptığına inanılan çok eski bir inanç mevcut olduğunu ve hatta kültür ve medeniyetin bu misterlerden doğmuş olabileceğini ve hatta hakikatte de doğduklarını iddia etmektedir.

Misterlerin insanın şuuraltına (dolayısıyla ritüele) etkisinin sırrı Hür Masonluğun dogmalara ihtiyacı olmamasının sebebidir. Ritüellerimizde mevcut olan insanca hareket etmiye çağrı hiçbir dogma ile ilgili olmayıp ritüellerimizde bulunan olayların bir sonucu olarak kabul olunmalıdır. Bu çağrı hayatımızda edindiğimiz deneyimleri bizden sonrakilere aktarmamız, karanlıklara Nur'u getirmemiz için yapılmakta olmakla beraber bu bir misyon anlamında değildir. Ritüelin etkisinin yukarda anlatılan yorumundan meydana gelebilecek bir yanlış anlamaya karşı dikkatli olunmalıdır. Ritüel, uygulayanlardan hissetme ve ruha yaklaşma kabiliyetini talep eder ama bunun mübalağalı bir romantizm veya dogmatik bir tasavvufla

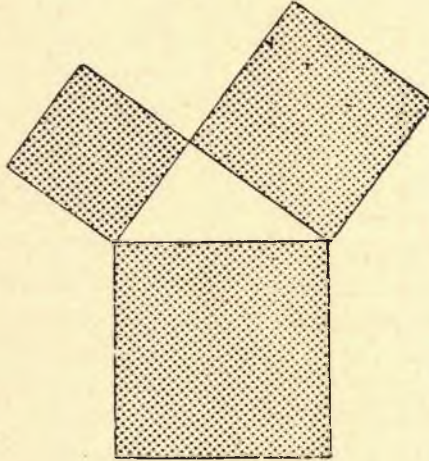

yapılmasını arzu etmez. Bu faktörler ritüellerimizde mevcut değildir. Aranana yegâne şart nefsimizde var olan ruhsal durumları geliştirmeye hazır olmak, onları ilk önce keşfetmek, ondan sonra da geliştirmektir.

Ayrıca, ritüellerimizde zamansız değişiklikler yapılmasından kaçınılmalıdır. Ritüelimiz ancak onda mevcut orijinal sembolizma elemanları muha-

faza edildiği takdirde ruhumuz üzerindeki ahenkli etkisini sürdürebilir. Masonik Ritüel insanlık kültürü için paha biçilmez bir servet teşkil etmektedir.

Barışa, ahenge, insanların ve milletlerin birlikte yaşamalarına getirebileceğimiz küçük katkıyı sağlayabilmek için onu muhafaza etmek ve geliştirmek bizlere düşen görevdir.

ALÇAK GÖNÜLLÜLÜK (Tevazu)

New Age den derleyen :
Raşid TEMEL

Konfüçyüs 2500 yıl evvel «Alçak gönüllülük faziletlerin temelidir.» demişti. Masonlukta büyük önemi olan alçak gönüllülüğü destekliyen birçok görüşler vardır :

- 1 — İnsanın en büyük fazileti yeteneklerinin sınırlı olduğunu bilmesidir.
- 2 — Başkalarını aşağı görmek kolaydır, sadece bakmaktan başka bir yetenek istemez.
- 3 — Çileden çıkmışları gerçeği görmeye yönelten şey yalnız alçak gönüllülüktür. Ancak alçak gönüllülük iyi şeyleri meydana çıkarır.
- 4 — İnsanın nefesine olan saygısını gurura ve kibire döndürmemesi akıl ve hikmetin icabıdır. Aksi halde boşluğa düşmesi kaçınılmaz olur. İnsan kusurlu olduğu için, ancak akıl ve hikmet sayesinde kendini yükseltir.
- 5 — Güçsüz durumda iken alçak gönüllülük göstermek bir meziyet değildir. Ama zirvede iken, övülürken alçak gönüllülük göstermek ender rastlanan ve zor bir meziyettir.
- 6 — Alçak gönüllülüğün başarılı olması için insanın kendine daha acımasız, başkalarına ise daha bağışlayıcı olması lâzımdır.

Türk Divan Şiirinde Masonik Görüşler

Hazırlayan : Salih Kaya SAĞIN

Masonluğa ilk adımlarını atmaya hazırlanan adayın düşünme odasında gördükleri, Baki'nin meşhur Kanunî Mersiyesindeki :

«Ey pay-bend-i damgeh-i kayd-i nam ü neng
Takey heva-yi meşgale-i dehr-i bidireng

An ol günü ki ahır olup nevbahar-ı ömr
Berk-i hazana dönse gerek ru-yi lâle-reng

Ahır mekânın olsa gerek cür'a gibi hâk
Devran elinden irse gerek cam-i ayşe seng»

bugünkü dille :

«Ey nam ve şan kaygusunun tuzağına yakalanan kişi! Bu kararsız dünyanın işleriyle uğraşmak arzusu ne zamana kadar sürecek?

Ömür ilkbaharının sona erip lâle gibi kırmızı olan yüzünün güz yaprağına döneceği günü düşün!

Kadehin dibinde kalan son yudum gibi senin de en son yerin toprak olacak ve eğlence içinde geçen hayat kadehi, zaman taşıyla kırılacaktır.»

beyitlerini akla getirmez mi? Ya da 14. yüzyıl şairlerimizden Seyyid Nesimî'nin şu seslenişini :

«Fâni cihana bakma geçer ömrü sevme kim
Ömrün zevali var ü cihanın bekası yoh»

(Geçici dünyaya bakma, geçici ömrü sevme! Çünkü, ömrün sonu gelir, dünya da -kimseye- kalmaz.)

Eriştirme töreni için Ma.: in kapısına getirilen aday önce :

«... buraya yabancılar giremez, söyleyin ona buradan gitsin.» sonra da : «... K.: lerin yardımıyla buraya gelmiş iyi bir insana kapımız açıktır.» sözlerini duyar. Birinci çekiç, zamanında «Meliküşşuara - Şairlerin Sultanı» diye bilinen Baki'nin elinde olsaydı, bu sözler belki de :

«Bu bezm-i dilküşaya mahrem olmaz Bakiya herkes
Di gelsün ehl-i diller gelmesün bigâneler dönsün»

(Gönül açan bu toplantıya herkes katılamaz. Söyle :
Gönül ehli olanlar gelsin, yabancılar gelmesin, dönsün.)

biçiminde dile getirilirdi.

Ma.: den içeri ilk adımını atan aday «M.: olacak kimse... alçak gönüllü olmalıdır.» sözleriyle karşılaşılır. Eğer II. Na.: kürsüsünü Ruh-i Bağdadî işgal etseydi, bu sözlerin yerini de muhtemelen :

«Hâk ol ki Hüda mertebeni eyleye âlî
Tac-i ser-i alemdir o kim hâk-i kademdir»

(Toprak -düzeyinde- ol ki Tanrı yerini yüceltsin. Ayak altındaki toprak -gibi mütevazi- olan kimse herkesin baş tacıdır.)

beyti alırdı.

Üs.: Muh.: : «... En başta gelen şey açık yürekli olmaktır.» der. Nefi, 17. yüzyılda :

«Ehl-i dildir diyemem sinesi saf olmayana»

(Yüreği temiz olmayan gönül ehlidir diyemem)

mısra'ıyla aynı görüşü ifade etmemiş mi?

Üs.: Muh.: adaya «... asloian insanları sevebilmektir.» der. Baki'nin dilinde bu görüş, şu beytiyle saptanmıştır :

«Ezelden şah-ı aşkın bende-i fermanıyız cânâ
Muhabbet mülkünün sultan-ı âli-şanıyız cânâ»

(Ey can! Olduk olaşı aşk padişahının emir kuluyuz. -Bu yüzden de- sevgi ülkesinin ünlü sultanıyız.)

Üs.: Muh.: devam eder : «... Sevgi ateşinin parladığı yerde kör inançların doğurduğu karanlık ve düşmanlık barınamaz.»

Baki :

«Sermenzile uşşak erişir cümleden evvel
Olmertebeye say'ile zühhad yetişmez»

(Son durağa, yani amaca, sevenler herkesten önce varırlar. Sofular, ne kadar çalışsalar, o mertebeye ulaşamazlar.)

beytiyle aynı görüşü dile getirmemiş midir? Ruhî de :

«Hemkâse-i erbab-ı diliz arbedemiz yoh
Meyhanedeyiz gerçi velî aşk ile mestiz»

(Gönül ehliyle kadeh arkadaşıyız, kavgamız yoktur. Gerçi meyhanedeyiz, fakat şarap değil- sevgi sarhoşuyuz.)

derken aynı şeyi savunmuyor mu?

Üs.: Muh.: in «... M.: da nurunu kendini bilmekten doğan hakikat severlikten alır.» sözleriyle dile gelen görüş ile Nesimî'nin

«Anın ki hacc-ı ekberi ey can sen olmadın
Beytülharama varmamış anın sefası yoh»

(Ey can! Sana erişmeyi, seni tavaf etmeyi Hac gibi kutsal görev saymayan kimse, Kâbe'ye gitmeyen, Safa'da bulunmayana benzer.)

beyti pek farklı mıdır?

Üs.: Muh.: in açıklaması «Bizim yolumuz ıfık ve sevgi yoludur» sözleriyle devam eder. Terkib-i bendinde :

«Biz mest-i mey-i meykede-i âlem-i canız»

(Biz can âlemi meyhanesinin şarabıyla sarhoşuz.)

diyen Ruhî-i Bağdadî,

«Aşk bir şem-i ilâhîdir benim pervanesi
Şevk bir zencirdir gönlüm anın divanesi»

(Sevgi ilâhî bir mum, ben de onun etrafında dönen per-
vaneyim. Şevk bir zincir, gönlüm de onun bağıladığı de-
lidir.)

diyen, 16. yüzyıl şairi Hayalî ve,

«Bir şûlesi var ki şem-i canım
Fânusuna sığmaz asumanın»

(Can mumunun öyle bir âlevi var ki gökyüzünün fanu-
suna sığmaz.)

sözlerinin sahibi olan Şeyh Galip (18. yüzyıl) aynı şeyi dile getir-
miyorlar mı?

Birinci yolculuğun sonunda II. Na.: ın adaya verdiği : «...Siz de
karşılık beklemeden çaresizlerin göz yaşlarını silin!» öğüdü, ya-
zarını bilemediğim :

«Gönül yapmak halilim Kâbe bünyad etmeden yeğdir
Dil-i mahzunu şad etmek kul âzad etmeden yeğdir»

(Gönül almak Kâbe kurmaktan, üzgün bir kalbi neş'e-
lendirmek bir köleyi salıvermekten daha iyidir.)

ya da Hayalî'nin :

«Anı hoş tut garibindir efendim işte biz gittik
Gönül derler ser-i kûyunda bir divanemiz kaldı»

(İşte biz gidiyor ve deli gönlümüzü sana emanet ediyö-
ruz. Kimsesizdir, onu hoş tut!)

beyitlerinde de yer almamış mıdır?

İkinci yolculuğun sonunda I. Na.: ın «Sevgi ısıtır, bencillik ise

yakar, kül eder. İyiyi kötüden ayırabilmek için, içinizin ateşinden faydalanın; fakat bu ateş size geçici hevesler aşılmasın!» sözleriyle, Fuzulî'nin :

«Hayal ile tesellidir gönül meyl-i visal etmez
Gönülden taşra bir yar olduğun âşik hayal etmez»

(Gönül -sevgiliye- kavuşmayı değil hayal kurarak teselli bulmayı ister. Seven, gönlünün dışında bir yar olduğuna inanmaz.)

ve Fehim-i Kadîm'in :

«Lezzet-i zevk-i muhabbet niydiğün pervanede
Şule-i âha hem-ağuş olmayınca bilmedim»

(Pervanedeki -yanmayı bile göze aldırان- sevgi zevkinin lezzetinin ne olduğunu, ızdırap aleviyle kucaklaşmadan anlayamadım.)

beyitleri arasında bir yakınlık sezilmiyor mu?

Üçüncü yolculuktan sonra Üs.: Muh.: in «Yanlış ve çirkin yollardan mutluluğa erişebileceğinizi sanmayın.» sözleriyle dile getirdiği görüş ile, Ruhî'nin :

«Sizden kim irâğ oldu ise Hak'ka yakındır
Zira ki dalâlet yoludur tuttuğunuz rah»

(Tuttuğunuz yol kötülük yolu olduğu için sizden uzak olanlar Tanrı'ya, doğruya yakındır.)

sözleri özdeş değil midir?

Üs.: Muh.: devamla : «Unutmayın ki maddî varlığımız geçicidir. Geride kalan eserlerimizdir.» der. Bakî'nin :

«Minnet Hüda'ya devlet-i dünya fena bulur
Bakî kalır sahife-i âlemde adımız»

(Tanrı'ya şükürler olsun ki dünyadaki ikbal geçici olduğu halde, adımız tarihte yaşar.)

ve :

«Âvâzeyi bu âleme Dâvud gibi sal
Bakî kalan bu kubbede bir hoş sadâ imiş»

sözleri aynı görüşün değişik ifadeleri sayılmaz mı?

Ve adayın aldığı son öğüt : «Hakikati arayın. Onun nurundan korkmayın. O zaman... ölüm korkusu, yerini, ölümsüzlük duygusuna bırakır.»

Hayalî'nin :

«Cihân-ârâ cihân içredir arayı bilmezler
O mâhîler ki deryâ içredir deryâyı bilmezler»

(Denizin içinde olan balıkların denizi bilmeyişleri gibi, -insanlar da dünyayı süsleyeni, dünyanın içinde olmasına karşın, aramasını bilmezler.)

Bir başka 16. yüzyıl şairi olan Zâtî'nin :

«Ne güzel vakıadır bu ki açup can gözümü
Hâb-ı gaflette geçen ömrümü rüya gördüm»

(Can gözümü açıp da, gaflet uykusunda geçen ömrümün bir rüya olduğunu anlamam ne güzel bir olaydır.)

ve Nefî'nin :

«Dildedir mihrim ko hâk olsun yolunda can ü ten
Ben ölürsen âlem-i mânide bakidir gönül»

(Sevgin gönüldedir; bırak canım ve vücudum senin yolunda toprak olsun. Ben ölürsen, gönül mânevî âlemde yaşar.)

sözlerinde de yok mudur ?

Yeminden sonra Üs.: Muh.: in yeni M.: dan «Gücünüz yettikçe karşılık beklemeden, teşekkür istemeden yardıma koşacaksınız!» isteği ile Şeyhül İslâm Yahya'nın :

«Her kiş nakd-i cânını âmâde eylesin
Yârân-ı aşk sohbetimiz ârifânedir»

(Sevenler sohbetimiz ârifânedir. Katılabilmek için herkes canını feda etmeye- hazırlansın.)

beytindeki benzerlik dikkati çekmiyor mu?

Yeni K.: e verilen bilgiler arasında «M.: luk bütün öğretilerini semboller aracılığıyla üyelerine vermeyi esas olarak kabul etmiş-

tir. Sembol, soyut düşünceleri herkesin anlayabileceği bir kılığa büründürür, aynı zamanda maddi varlıkları manevîliğe yüceltir.» sözleri yer alır. 17. Yüzyıl şairlerinden Neşâti'nin :

«Şevkiz ki dem-i bülbül-i şeydâda nihanz
Hûnuz ki dil-i gonce-i hamrâda nihânız»

(Biz çalgın bülbülün nefesinde gizli olan neş'e ve kırmızı gülün kalbinde saklı olan kanız.)

beytiyle başlayarak,

«Olsak nola binam ü nişan şühre-i âlem
Biz dil gibi bir turfe muammâda nihânız»

(Adsız ve nişansız olarak dünyaca bilinsek ne çıkar,
Biz gönül gibi anlaşılmaz bir bilmecede gizliyiz.)

ve,

«Hem gül gibi rengini-i ma'ni ile zâhir
Hem neş'e gibi hâlet-i sahbâda nihanz»

(Biz hem gül gibi mânâ renkliliği ile görünürde, hem de neş'e gibi şarabın niteliğinde gizliyiz.)

deyişlerini kapsayan ve,

«Ettik o kadar ref'i taayyün ki Neşâti
Âyine-i pürtab-ı mücellâda nihanz»

(Ruhumuzun cismimizle olan ilişkilerini öylesine kesip cismimizi yok ederek sade ruh kaldık ki parlak, cilâlı aynada bile görünmez olduk.)

diye biten gazelindeki sembolizmin köklerinde aynı şeyler yatmıyor mu?

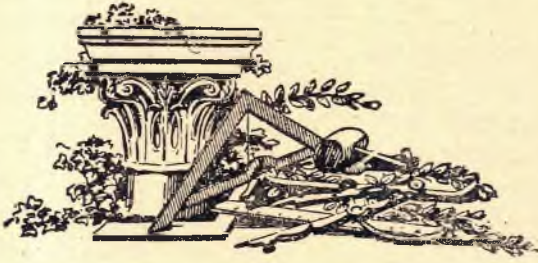
Ve nihayet Üs.: Muh.: in L.: nun açılışındaki «M.: ara sıra günlük hayatın kaygılarından uzaklaşarak düşünceye dalmalı, vicdanının sesini dinlemelidir. Ancak böyle zamanlarda iyilik ve güzelliğin kaynağını görebileceğimiz geniş ufuklar gözlerimizin önünde açılır. Düşüncelerimiz Ev.: Ul.: Mi.: dediğimiz yüce varlığa doğru yükselmeye başlar.» sözlerini günün birinde Şeyh Galib gibi :

«Bir âleme olmuşum ki vâsıl
Şebnemleri mihr ile mukabil
Yok pertev-i mihre anda hâil
Nezdik ü baidi özge menzil
Kim firkatın aynı vuslatındır»

(Çiy taneleri güneş gibi olan bir âleme vardım.
Orada güneşin ışığına hiç bir engel yoktur.
Uzağı ve yakını başka bir konaktır ki orada
senden ayrı olmak seninle beraber olmakla birdir.)»

diyebilecek şekilde yerine getirebilme aşamasına erişmek her M.:
nun amacı değil midir?

Jose Mario Castro y Madriz (1818-1892)

Tanık GÜNER

Jose Mario Castro hukuk eğitimi Nikaragua'da yapmıştı. 1864 de kurulan Santo Tomas üniversitesinin kurucularındandı. Ayrıca bu üniversitenin 16 yıl rektörlüğünü yapmıştı.

31 Ağustos 1848 de Costa Rica'nın bağımsız bir Cumhuriyet olduğunu ilân etmişti. 1849 da ise Cumhurbaşkanlığından istifaya davet edilmişti. 1866 da yeniden Cumhurbaşkanı seçildi fakat iki yıl sonra bir askerî Cunta tarafından yeniden istifaya zorlanmıştı.

Castro, iktidarda bulunabildiği yıllarda ülkesinin bayrağını renklendirdi, ilk okul eğitimini ülkesinde zorunlu kıldı

daha bir çok liberal yasalar çıkarttı. Telgrafı ülkesine ilk sokan o idi.

Castro'nun nerede ne zaman Mason olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Rafael Obregon Loria'ya göre ona ilk Masonik dereceyi Colombia Cumhurbaşkanı Mosquera tevcih etmişti.

1865 de, o yıl Costa Rica'nın San Jose şehrinde kurulan 26 No. lu Coridad locasına katılmıştı. 1865 den 1867'e kadar bu locanın Üstadı Muhteremliğini yapmıştı. 1883 de San Jose'de «Union» locasını kurdu. Ayrıca «Esperanza» ve «Fe» localarının kuruluşlarına katıldı. 1870 de, «Grande Ori-

entey Supreme Consejo Centro Americano» büyük locasında «Büyük Sekreterlik» görevini yaptı. Bu sırada derecesi 33 idi.

1867 de kurulan «Porvenir de Costa Rica» locasının «Hazine Emmini» idi.

Jose Maria Castro, Costa Rica tarafından çıkartılan bir çok pullarda yer almıştır. (Bkz. Scott 50, 66, 231).

LUİĞİ CHERUBİNİ (1760 - 1840).

Maria Luigi Cherubini Floransalı bir İtalyan Kompozitörü idi. Babası, Floransada Pergola tiyatrosunda çalan bir orkestra üyesi idi. Luigi'ye ilk müzik derslerini babası vermişti.

Toscana Grand Dük'ünün himayesinde Bologna'da ünlü kompozitör Barti'den 4 yıl ders aldı. Bundan sonraki yaşamının büyük bir bölümünü Paris'te geçirdi. Paris konseratuarına önce yardımcı öğretmen olarak girdi sonra profesör sonra da konservatuar müdürü oldu.

Bestelerinin çoğunu klise için yapmıştı. 1808 de bestelediği 3 bölümden oluşan «Fa Ma-

jör Takdis Ayini» en ünlülerindendir.

Yaklaşık 30 Opera, bir çok ilahi, oratorya, koro şarkıları, bir çok ta telli sazlar için kuartet bestelemiştir.

Beethoven, Cherubini'yi çok tutmuş ve desteklemiştir. I inci Napolyon da, kişisel olarak ondan pek hoşlanmadığı halde onu Şövalye yapmıştır.

Cherubini, Grand Orient de France Büyük Locasına bağlı «Saint Jean de Jerusalem» locasında Mason olmuştur.

JOSE HİLARIO LOPEZ (1798 - 1869)

Jose Hilario Lopez, Venezuela ve Colombia'nın bağımsızlığı için savaşmış ünlü bir politikacıdır. Doğumu Colombia'nın Papayan şehrinde 1798 yılında olmuştur.

1812 de İspanyol hakimiyetine karşı başkaldırılarıyla birlikte İspanyaya karşı bir çok savaşa katıldı. 1816 da esir düştü fakat idam mangasının elinden kaçtı.

New Granada'nın bağımsızlığını kazanmasından sonra yeni kurulan Cumhuriyetin politik yaşamında, bir çok sorumlu görevlere getirildi. 1828 de

Simon Bolivar'a karşı cephe alan Santander ile birleşti ve Ocana anlaşması görüşmelerine delege olarak atandı. Bundan sonra sırası ile Cartagena'ya, Neiva bölgesi valiliklerine getirildi.

1832 ve 1837/38 yıllarında Savunma Bakanı idi. 1838 sonunda Romada Vatikan nezdinde Büyük Elçi oldu. 1839 da politik kariyerinin en yüce şeref payesini aldı. Granada Cumhurbaşkanı seçildi. Bu görevi 1853 yılına kadar sürdürdü.

Tüm yaşamı boyunca ilerici ve demokratik bir yönetici olarak tanınmıştır. Pek çok demokratik yasa'nın çıkartılmasında öncülük etmiştir. Ruhban sınıfına karşı her zaman direnmiş sonunda 1850 lerde Cizvitleri ülkesinden atmaya başarmıştı. Bu vesile ile kilisenin sahip olduğu bir takım ayrıcalıkları da kaldırmıştır.

Lopez, ülkesinde esir ticaretini kaldırmış olmakla haklı olarak gururlanırdı. Bu başarıyı 21 Mayıs 1851 tarihinde çıkartmış olduğu bir yasa ile sağlamıştı. Aynı yasa ülkesinde politik suçlardan İdamı da kaldırmıştı.

1850 de bir İtalyan coğrafyacı Augustin Condezzi'yi Granadanın haritasını çizmekle görevlendirmişti.

Geçen yıl ele geçen bir belgeden anlaşıldığına göre 1 Ocak 1834 de «Hospitalidad Granadina» locasının 1 no. lu üyesi olduğu saptanmıştır. Ancak Lopez'in daha önce Venezuelada da bir başka Locada masonluğa girdiği sanılmaktadır.

1851 de Bogota da bir Rose Croix derneği olan «Estrella del Tequendana» nın onur üyeliğine seçilmişti. 24 Haziran 1852 de ise bu Kez Lopez; iki bakanını; «Manuel Murillo Toro», ve «Jose Maria Plata» nın, St. John Festivalinde, 11 numaralı «Estrella del Tequendana» locasında Mason olmalarını sağlamıştı.

Colombia Cumhuriyeti 9 Haziran 1981 de Lopez onuruna bir seri pul çıkartmıştır. (Bkz. Scott 889 B).

İKİ MASON ONURLANDIRILDI.

22 Aralık 1950 tarihinde Fransa, yıllık Kızıllaç Yardım serisi pullarında (Bkz. Scott. B 255) ünlü Fransız heykeltıraş Houdon tarafından yapılan ve ünlü mimar Brogniard'ın büstünü gösteren bir pul çıkartmıştı. Heykeltıraş ta, Mimara da Mason idiler :

**ALEXANDRE THEODORE
BROGNIART (1739 - 1813).**

Brogniard 1739 yılı Şubat ayında Pariste dünyaya gelmiştir. 1781 yılında «Kraliyet Mimarlık Akademisi'ne» kabul edilmişti.

Bir mimar olarak ilk işi, d'Antin Klisesinin projelerinin hazırlanması çalışmalarına katılmak olmuştur. (1782). 1791 yılında ise Louvois tiyatrosunu inşa etmişti. Bunu takiben uzunca bir süre askerî inşaatların projelerinin hazırlanmasında sonra da inşaatın kontrolü işlerinde çalıştı. «Les Invalides'te» bir askerî hastahane bir de askerî akademi inşa etmişti. 1808 de Pariste büyük borsa binasının inşasına başladı. Bu bina bugün «Brogniard Sarayı» diye anılmaktadır.

Masonluğa 1778 de Paris'te «Saint Jean d'Ecosse du Contrat Social» locasında inisiye edilmiştir.

**JEAN ANTOİNE HOUDON
(1741 - 1828).**

Houdon Fransızların ünlü bir heykeltıraşı'dır. İlk ödülünü 1791 de Roma'da kazanmıştı. Fransız Güzel San'atlar Akademisi üyesidir. Fransız Resim ve Heykeltçilik okulu öğretimi üyelerindendir. Legion d'Honneur'un şövalye nişanını taşımaktadır.

Ünlü çalışmaları arasında Washington'un, Benjamin Franklin'in büstleri; oturmuş vaziyette Voltaire'in heykelleri vardır.

Houdon, Pariste yaşadıkları sırada Benjamin Franklin ve Voltairein de Masonluğu inisiye oldukları «Le Neuf Soueres» locasında inisiye olmuştur.

Philateliç Free Mason dergisinin Mayıs/Haziran 1982 sayılarında.

Joseph Haydn - Masonluğa İntisabı

Derleyen : Mişel MARGULİES

Ars Quatuor Coronatorum'un 1981 yılının çalışmalarını ihtiva eden 94'üncü cildinde, John Webb K.'in «Joseph Haydn - Freemason and Musician» başlıklı bir makalesi neşredilmiştir. Haydn'in hayatını, müziğini, tekrisini ve tartışma konusu olan mesleğe devamını tetkik eden bu çalışmanın içinden, yalnızca Haydn'in Mason oluşuna ışık tutan kısımlar, Mişel Margulies tarafından derlenmiş ve tercüme edilmiştir.

«Asil doğmuş, Pek saygıdeğer Bay Hoff Secretaire, (1)

Franmasonluğun üzerimde bıraktığı çok olumlu tesir, çoktanberi kalbimde, insancı ve bilge prensipleri ile, Mesleğin bir Üyesi olma arzusunu samimiyetle uyandırmıştır. Yukarıda belirtilen müracaatın gereğinin ifasını teminen, ve benim namıma, Loca nezdinde delalette bulunma iyiliğini göstermenizi, acil bir dilek olarak sizden istirham ediyorum, Efendim. Daima derin takdirkârınız olma şerefiyle,

İtaatkâr hizmetkârınız,

Josephus Haydn

Prens Esterhazy Capell Meister'i. (2)

Viyana, Noel ayının 29'u, 1784.

(1) Hoff Secretaire - Büyük Sekreter

(2) Capell Meister - Saray Başmüzisyeni

Franz Joseph Haydn'ın Masonluğa ilk adımı olan yukarıdaki mektup, «Zur wahren Eintracht» (3) locasının Hofsecretaire'i ve Tören Üs. Franz Philip von Weber'e yazılmış ve halen Viyanada 'Haus Hof und Staats Archive' de bulunmaktadır.

Mozart'la olan yakın arkadaşlığının tesiri ve Mozart'ın 14 Aralık 1784'te «zur Wohltätigkeit» locasına kabulünü takiben, Haydn da o devirde takriben iki yüz üyesi olan ve Avusturyanın en önemli locası durumundaki «zur wahren Eintracht» locasına müracaat eder. Locada Haydn'ı teklif eden ve destekleyen üç K. oldu. Bunlar aynı zamanda Saray Sekreteri olan Franz von Weber, Macar Mabeyinci Anton Georg, Kont von Apponyi ve imparatorun Özel Müşaviri Heinrich Walter von Aland idi.

Devrin protokolüne göre, bir locaya teklif edilen adayların isimlerinin Viyanadaki diğer localara bildirilmesi gerekiyordu. Zabıtlardan, bunun yapılmış olduğunu görüyoruz :

«Viyana 10 Ocak 1785 (10/1/5785)

«zur wahren Eintracht» locası açıldı ve 'Protocolle Praesentium' (4) da listelenen üyeler bulunuyordu. Loca birinci derecede açıldıktan sonra Pfangler ve Anton Baron von Tindi adlı haricilerin skrütteni yapıldı, ikisi de beyaz. Mutad tebrikleri takiben, tekrislerinin 14 Ocakta yapılması kararlaştırıldı. Prens Esterhazy'nin Kapellmeister'i Joseph Haydn ve Baron Hallberg von Brussels'in adlarının diğer localara bildirilmesi kararı alındı.»

«Viyana 24 Ocak 1785 (24/1/5785)

«zur wahren Eintracht locası açıldı. Madde : 5 — adaylar Baron Hallberg ve Joseph Haydn'ın skrüttenleri beyaz geldi ve mutad tebriklerden sonra tekrislerinin 28 Ocakta yapılması kararlaştırıldı. Hallberg'in rehberi Knorr Sen. B., teklif eden Üs. Muh. Born. Haydn'ın rehberi Weber B., teklif edenler Apponyi ve Walter.» Ancak, 28 Ocak 1785 akşamı, Haydn, tekrisi için herşey hazır iken aniden Esterhazaya (5) gitmeğe mecbur olur ve locaya bir mazeret mektubu yazar. Mazereti de postanın gecikmiş olup daha evvel bu merasimden haberdar olmadığıdır. Hadisenin üzücü ya-

(3) Zur Wahren Eintracht - Hakiki birlik

(4) Protocolle Praesentium - Hazirun cetveli

(5) Esterhaza - Estergon, Macaristan

nı, Mozart'ın arkadaşına hoşgeldin demek için, kendi locası «Wohltatigkeit'tan» ziyaretçi olarak gelmiş olmasıdır. Haydn'ın Kont Apponyi'ye yazdığı 2 Şubat 1785 tarihli mazeret mektubu, Apponyi ailesi arşivlerinde bulunmuştur; bizi ilgilendiren kısım şöyle :

«Nazik Beyefendi,

Müstakbel rehberim Bay von Weberden dün bir mektup aldım. Heyecanla arzuladığım tekrisim için, geçen Cuma, 28 Ocakta beni beklediklerini bildiriyor. Ancak posta tatarlarımızın kusuru yüzünden davet mektubunu zamanında alamadım ve tüm hadise bir dahaki Cumaya tehir edildi. Ah, keşke o Cuma gelmiş olsa! O zaman, bu kadar kıymetli kişiler grubuna dahil olma mazhariyetine erişmiş olurdum.»

11 Şubat 1785 tarihli kayıtlar, Üs. Muh. Ignaz von Born'un mazeretli olduğunu ve Anselm Biraderin ona vekâlet ettiğini gösterir. Joseph Haydn onun yönetiminde tekris edilir :

« 3. — Aynı şekilde, ikinci adayın tekrisi de yapılır. Yani, 1785 senesinin 11 Şubatında, Mathias oğlu, 51 yaşında, 1 Mayıs doğumlu, Roma Katolik dininden, burjuva aileden, Avusturyada Rohrau'da doğmuş, halen Prens Esterhazy'nin Kapellmeister'i, bugüne kadar bilinen hiç bir Derneğin üyesi olmayan, ve Eski ve Şerefli Şövalye Masonlar Cemiyeti Üyesi olma arzu ve isteğini taşıyan,ecessüs ile hareket etmeyen, başkası tarafından bu maksatla ikna, teşvik veya zorlanmayan yabancı aday Joseph Haydn takdim edilmiştir. Şerefli Cemiyetin nizamnamelerine göre skrüteni yapılmış ve bu St. John Locasına bir franmason, çırak ve kardeş olarak kabul edilmiştir.»

Böylece, Franz Joseph Haydn mason olmuştur. Tek üzüntüsü Mozart'ın bu oturuma katılamamış olması idi. Haydn, arkadaşları Mozart'ı niabeten kalfalığa terfi eden 'zur wahren Eintracht' locasının mutad toplantı yeri olan Wollzeile semtindeki 'Henikstein' adlı evde nura kavuşmuştur.

Fikret Çeltikçi'nin arkasından

Ziya UMUR

Uzun ve yorucu bir hastalıktan sonra, 5-7-1983 günü, Fikret ÇELTİKÇİ kardeşimizin, bu dünyadaki olgun hayatı sona ererek Ruhu, Ebedî Maşrık'a intikal etti.

52 yıl önce, 30-9-1931 tarihinde, daha yirmi üç yaşında genç bir makine mühendisi iken gözlerini Masonluk Nur'una açmıştı. 13-2-1932'de refik; 30-4-1934'te üstat oldu.

Localarımızın yeniden faaliyete geçmeleri sırasında, 14-2-1949'da, Ankara'nın ilk Locası olan Uyanış'ta masonik faaliyetine yeniden başladı. O tarihten, Ebedî Maşrık'a göç-

tüğü güne kadar daima vazife başında, hareketli bir Mason, genç biraderler için derinliklerine varılması mümkün olmayan bir Üstat oldu: Masonik bilgisi kadar Masonik sezgisi de kuvvetli olan Fikret Çeltikçi kardeşimiz, Masonluğun «idealist» bir üyesi idi.

Ankara'da «BİLGİ», «BARIŞ», ve «ÜÇGÜL» Localarının kurucularındandı. İstanbula yerleştikten sonra, kardeşleriyle, PINAR Muhterem Locasını kurdu ve hayatının sonuna kadar, çok sevdiği bu Locanın âmil azası oldu.

Vazife almamış olduğu sene yok, gibidir: 1949-1950 yılların-

da UYANIŞ Locasının Muhakik'i; 1951-1952 ve 1960 yıllarında BİLGİ Locasının Üstadı Muhterem'i; 1965'te PINAR Locasının Hatipliğini, 1967 ve 1970'te aynı Locanın Üstadı Muhteremliğini yaptı.

1965'ten sonra, 1983'e kadar, Büyük Loca Delegatesi olarak kaldı. 1965'te, o zaman «Heyet-i Daime» denen «Büyük Görevliler Kurulu»nda Büyük Sancaktar olarak vazife gördü.

Masonluk âlemimizde en büyük faaliyeti, gönlünü tamamen ona verdiği «Mimar Sinan» Locasındadır. «Araştırma» Locamızın, gerek tasavvur, gerekse kuruluş şerefi tamamen ona aittir, demekte hiç bir mübalağa yoktur.

İsmi de kendisinin bulduğunu bildiğimiz «Mimar Sinan» Locası «İç Yönetmeliği»nin, Fikret ÇELTİKÇİ K. tarafından yazılmış, imzasız ÖNSÖZ'ünde, bu Locanın başlıca faaliyetinin istikameti tâyin edilmektedir : «Türkiye'deki Localarda Masonluğun esası ve tarihi üzerinde her zaman çalışmalar yapılmıştır... Fakat bunlar bugüne kadar ilmi bir metotla değerlendirilmemişti. Bu işi ele almak Mimar Sinan Muhterem Locasının başlıca vazifeleri arasındadır».

Fikret ÇELTİKÇİ K. idealine sadık bir araştırmacı sıfatı ile, kendi koyduğu program dahilinde, Masonluğumuzun en sağlam ve hacimli bir eserini de verdi : «Hür Masonluk Tarihinden Notlar». (1982).

Fikret ÇELTİKÇİ K., vazifeli olduğu her toplantıda daima hazır bulunmuştur. Tatlı bir sesi, rahat bir konuşma tarzı vardı. Masonik bir mesele ortaya atılınca hemen daima müdahale eder, bu müdahaleleri ekseriya cesurane olurdu: Masonluğun ruhuna nüfuz etmiş olduğu için, pratik meseleler hakkında sâlim fikirleri vardı. Nokta-i nazarlarında yalnız kaldığı da olurdu, fakat bilirdi ki «kaybedilmiş bir dava, mutlaka haksız bir dava değildir». Bazen, büyük ekseriyet tarafından, derinden derine arzu edilmediği halde, o ânın şartları içinde müdahale etmenin tatsız ve yersiz olduğu meseleler vardır; istemeyerek de olsa, hiç kimse, sesini çıkarmağı uygun bulmaz, ve yanlış bir karar alınmış olur. Böyle zamanlarda Fikret ÇELTİKÇİ K.'in mecliste hazır bulunması, beni, şahsen ferahlatan bir şeydi: Mutlaka söz alır, büyük bir Masonik cesaretle, doğru yolun hangisi olduğunu, «bana göre» diyerek, mütevazı bir şekilde açık-

lar, nokta-i nazarı kabul edil-
sin veya edilmesin, fikrinde
ısrar ettiğini söyler ve oturur-
du. Yirmi seneye yakın zaman-
dan beri temasta bulunduğum
bu müstesna kardeşimin, bir
defa olsun küstüğünü, gücen-
diğini, sözleri kaale alınmadı
diye yakındığını asla görme-
dim. Kendisine haksızlık edil-
diği de olmuştur. O zaman
Fikret ÇELTİKÇİ K., ses çı-
karmamış, inkiyad etmiştir.
Kardeşlerine hediye ettiği
«HÜR MASONLUK TARİHİN-
DEN NOTLAR» başlıklı kita-
bının, vakitlice neşredilmiş ol-

ması kendisi için büyük bir
haz kaynağı olmuştur; bizim
için de büyük bir tesellidir.
Kitabının elden ele dolaşma-
ğa başladığını görmesi, gıya-
ben veya vicahen tebrikler al-
ması ona nasib oldu; bu ona,
son zamanlarının huzurunu
sağladı. Diğer taraftan, ken-
disi Ebedi Maşrık'ta, fakat
eseri ellerimizdedir; onunla
artık konuşup düşüncelerini
alamadığımız şu sıralarda,
gayretlerinin semeresi olan
fikirlerini yine de takip ede-
biliyoruz; bu, bizim teselli-
mizdir.

LOCALARDAN HABERLER

Localarda Verilen M.lik Konferanslar

(NİSAN, MAYIS, HAZİRAN - 1983)

İSTANBUL

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Kardeşlik	Reşat Atabek	Orta Asya Türkleri'nde bazı Masonik semboller	28.4.1983
Hürriyet	Panel : Adnan Sütmen, Halûk Kulen, Vecihi İbak	Gerçekten M. oluş.	7.6.1983
»	Yalçın Saylam	Mutluluk	21.6.1983
Müsavat	Sinan Gürmen	Evren, İnsan, Mason	13.5.1983
Libertas	Kemal Oal	Masonlukta kadınların rolü	25.5.1983
Hakikat	Vasil Yağcıoğlu	Yalan	30.4.1983
»	Apostol Palaviçini	Eşitlik, Kardeşlik, Yardımlaşma	26.5.1983

LOCA	KONUŐMACHI	KONU	TARİH
Ahenk	Sacit Öncel	Masonluk hakkında	4.5.1983
»	Abdülkadir Erengül	İnanmak veya inanmamak	»
Fazilet	Neşet Sirman	Landmarklar	17.5.1983
Erenler	Hayati Sevgen	Masonluk tarihine giriş	10.6.1983
S. Dostlar	Mişel Margulies	Masonik önlükler	12.5.1983
Ülke	Erol Değerli	Şefkat ve zerafet örneği: Kadın	10.5.1983
»	İlhan Gürsel	Oniki kelime	»
»	Aykutalp Hemşire	Bir mason eşinin sevgi anlayışı	»
»	Hatif Öge	Aday nasıl seçilmeli?	24.5.1983
Humanitas	Bernar Ser, Sony Alev, Lazar Benezra, Deyvi Florentin	Meslekte semboller ve sembolizma	3.5.1983
»	Viktor Gücel, Daryo Fridman, Sami Herman, Sami Behmoiras, Simon Telvi	Kübik taş	31.5.1983
»	İzak Abudaram	Ars, Quatuor Coronati, Mukaddes topraklarda M. L.'ın gelişim tarihçesi	14.6.1983
Hulus	Yorgi Vakalopulo	Ölümsüz ölülerimiz	4.5.1983
»	Hristo Magas	Anderson'un eski vazifelerinin tahlili	18.5.1983
»	Lefker Karakaş	Voltaire Birader	»

LOCA	KONUŐMAMI	KONU	TARİH
Hulus	Hristo Malomat	Su, tuz ve kükürtün sembolizmi, genel anlamda ve Masonlukta	1.6.1983
»	Yani Karamiti	Goethe Birader	»
»	Veno-Hristo Zahariyadi	Üç rakkamın eski çağda ve masonlukta sembolizmi	15.6.1983
»	Vasilios İstavropulos	Kavir mysterleri hakkında	»
»	Yorgi Vakalopulo	24 Haziran'ın anlamı hakkında	24.6.1983
Devrim	Fahir Tezcan	Dostluk	27.4.1983
Pınar	D. Fikret Aykan	Masonik faziletler	10.5.1983
Hisar	Mithat Gürata	Masonluğun dış aleme tanıtılması	3.5.1983
»	Ergun Zoga	Masonluk ve disiplin	17.5.1983
Üçışık	Mahmut Kınav	Tasavvuf	30.5.1983
İrem	Saffet Çiçekdağ	Masonluk yolunda yürürken gaflet ve sevgi anlayışı	20.5.1983
Evren	Seyhan Çelikoğlu	Hekim-Hasta ve Toplum ilişkileri	14.5.1983
Piramit	Sertel Aküren	Hakikatin araştırılması üzerine	20.5.1983
»	Taner Vidinligil	Hamtaşın seçimi	3.6.1983
Nilüfer	Ümit Terzioğlu	Sevgi	10.5.1983
»	İlker Tezel	Güzellik	14.6.1983
Burç	Masume Çöl hemşire	Mason ve çocuğu	2.5.1983
»	Bedrettin Güven	Mason olmak	30.5.1983

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ANKARA			
Uyanış	Galip Ungan	Ketumiyet	17.6.1983
Doğuş	Hüsamettin Aral	M.'luk tarihi	26.4.1983
»	Oktay Dizdaroğlu	M.'nik sorular	24.5.1983
»	Raőit Temel - Sedat Tenik	Kateőizm	14.6.1983
İnanıő	Güner Ünal	Formasyon	11.4.1983
»	Hazırlayan: O. Zeki Koylan Konuşmacı: Güner Ünal	Türkiye B. L.'nın geçmiş ve bugünkü B. L.'nın kuruluşu	23.5.1983
»	Demir Tan	Adayların seçilmesi ve tahkikatın önemi	26.6.1983
Bilgi	Önder Tüzünalp	Bilginin anlamı	1.6.1983
Dikmen	Adnan Balkanlı	Modern M.'luğu doğuran fikri temeller	21.4.1983
Yıldız	Ahmet Emin Güven	Semboller	12.5.1983
»	Hasan Arbak	Gül bahçesi ve Mason Locası	9.6.1983
Çankaya	Hikmet Turat	Hakikati arama	22.4.1983
»	Özal Baysal	Sembolizm	20.5.1983
Arayıő	Çağlar Ünal	Üç eşit vuruő	21.6.1983
Ahiler	Raőit Temel	Masonlukta lâiklik ve müsamaha	12.5.1983
»	Cemał Bozkuő	Ketumiyet ve susmanın erdemi	9.6.1983
»	İlhan Akyel	Eski mükellefiyetler ve landmarklar	»
»	Suat Kızılıőık	Yunus Emre ve Masonluk	»

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Ahiler	İldeniz Özman	İnsan hakları kavramı ve Masonluk	9.6.1983
»	Turgut Uçuk	Anderson nizamnameleri	»
Çağ	Ülkü Angılı	İnsan ve Masonluk	13.4.1983
»	Necdet Kesmez	Birinci derece öğretisinin ana hatları	22.6.1983
Ankara	Can Süer	Locada doğu ve sembolleri	3.6.1983
Yunus Emre	Şahap Sayın	Kutsal Kitap, Gönye ve Pergel	20.4.1983
»	Vural Cengiz	Mabet	4.5.1983
İlke	Özkaya Akçağlar	Kabul Edilmiş (Spekülâtif) Masonluğun 266. yıl dönümü üzerine	24.6.1983
Atanur	Erol Akyazan	Tesfiyenin gösterdiği gibi, bir hızada ve eşit olarak	16.5.1983
»	Hasan Tahsin Şanbey	Dışarıda kendisi ile iyi geçinemediğimiz biri	»
»	Bekir Altay	Güneş ilk ışıklarını doğudan yaydığı gibi	»
»	Nadir Ergün	İyiye harcanmış bir günün	30.5.1983
»	Doğan Çapan	Şakül gibi doğru olarak	»
»	Kaya Emerk	Yalnız bizim için değil, bütün insanlar ve insanlık için mutluluk yuvası olacak bir ülkü mabedi	20.6.1983
»	Bülent Saldamlı	Ünlü Masonlar	»

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İZMİR			
İzmir	Tacettin Ürkmen	M.'luğun öyküsü	5.5.1983
»	Önder Turanal	Kardeşlik ve M.'luktaki tanımı	19.5.1983
»	Aysun Kılıçcıoğlu	Masonluk tarihi II «Operatif Dönem I»	16.6.1983
Nur	Türkhan Slem	Ölümsüzlük	26.4.1983
»	Ayhan Karasan	Sevgi ve kardeşlik	»
»	Enver Şenerdem	Masonluğun tarihi gelişiminde fikir ve vicdan hürriyetinin önemi ve topluma katkıları	10.5.1983
»	Nedim Arın	Tekriste adayın gözlerinin bağlanması ve yoksul bırakılmasının nedeni	7.6.1983
»	Aydın Aksan	Tekriste su, ateş ve toprağın anlamı	»
Promethee	Aydın Birgili	Gök kubbe	4.5.1983
»	Feza İşçimen	Ahlâki tekâmülümüzdeki çeşitli sembollerin tarifi	»
»	Yusuf Azurlay	Kendini bil	18.5.1983
»	Nelson Arditi	Narın sembolizması	»
Gönül	Volkan Ardaç	Dul kesesi	28.4.1983
»	Zafer Alatay	Gönül	26.5.1983
»	Hüseyin Yesügey	Vefa	»
Eylem	Eşref Baştalı	Şakül gibi doğru olmak	23.5.1983
Ege	Faruk İmrek	Masonluk ve mevlâna	21.5.1983

KURULUŞ YILDÖNÜMLERİNİ İDRAK EDEN LOCALAR (3)

VADİSİ	LOCASI	KURULUŞ TARİHİ
İSTANBUL	SEVGİ	7.7.1948
»	HÜRRİYET	23.8.1948
»	HUMANİTAS	6.9.1961
ANKARA	UYANIŞ	12.7.1948

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI — SOYADI	DOĞUM YERİ TARİHİ	TEKRİR TARİHİ	LOCASI	EBD. MAŞ'A İNTİKAL TARİHİ
Ethem Arel	Selânik, 1897	15.6.1950	Ülke	10.4.1983
Akın Gökışık	İstanbul, 1937	6.2.1979	İlke	14.5.1983
Leon Semah	Edirne, 1888	21.4.1954	Libertas	16.5.1983
M. Fahrettin Çevirgen	İstanbul, 1924	28.2.1975	Çankaya	4.6.1983
Siret Berker	İstanbul, 1914	6.11.1964	Kültür	6.6.1983
Hüseyin Avni Esi	İstanbul, 1916	1.12.1972	Uyanış	10.6.1983

Ebd. Maş'a intikal eden kardeşlerimize Ev'in U. Mi'ndan sonsuz mağfiret ve kederli allelerine ve bütün kardeşlerimize sabırlar dileriz.

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ — HER ŞEY YAŞAR

**MİMAR SİNAN DERGİSİ İÇİN GÖNDERİLECEK YAZILAR
HAKKINDA RİCALARIMIZ :**

- 1 — (DIN A 4) TSE 21x29.7 cm. boyunda yazı kâğıdı kullanınız..
- 2 — Makina ile seyrek satır yazınız.
- 3 — Biri orijinal olmak üzere, iki nüsha gönderiniz.
- 4 — Yazı'nın adını ve tarih koymayı unutmayınız.
- 5 — Kendi adınızı ve adresinizi de, hemen yazı adından sonra sıralayınız.
- 6 — Tercüme ise, yazı sahibinin adı ve nerede, hangi tarihte yayınlandığı,
- 7 — Telif ise, faydalandığınız ana kaynakları da, yazının sonunda bildiriniz.
- 8 — Resim varsa, iyi çekilmiş, siyah beyaz, parlak kâğıda ve 6x9 cm. (dahil) den büyük ölçülü resimler gönderiniz. Çizgi şekilleri için de siyah çini mürekkebi ve şeffaf resim kâğıdı kullanınız.
- 9 — Basılmayan yazılar geri verilmez.
- 10 — Muhabere adresi : MİMAR SİNAN, Nuruziya Sokak 21 Beyoğlu, İstanbul'dur.

MİMAR SİNAN

Organ of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

CONTENTS

4. Lodges and their devolepment in
the Middle Aces ..... Arto DEREBEKYAN
17. Symbolism of the card in Turkish
mythology ..... Reşad ATABEK
27. Man or creature? ..... Ahmet AKKAN
33. Taoism and Wisdom ..... C. H. HUANG
41. Universe, Man, Mason ..... Sinan GÜRMENT
50. Our Rituel as a psychological event ... Bestan CANKAT
57. Modesty ..... Raşid TEMEL
58. Masonic views in Turkish Divan
Poetry ..... Salih Kaya SAĞIN
66. Masonic Philately ..... Tarık GÜNER
70. Joseph Haydn - His initiation ..... Mişel MARGULIES
73. After Fikret Çeltikçi ..... Ziya UMUR
83. In Memoriam ..... Mimar SİNAN

Adress : 25, Nuruzya Sokağı - Beyoğlu/İSTANBUL

Year : 1983

No. 49

